

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2016-2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Eliška Dlouhá

Osoba blízká ve výkonu trestu odnětí svobody

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jiří Víšek

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2016-2017

BACHELOR THESIS

Eliška Dlouhá

Nearby person in prison

Prague 2017

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Jiří Víšek

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze 27.2.2017

Eliška Dlouhá

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Jiřímu Víškovi za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá problematikou výkonu trestu odnětí svobody v rámci trestního práva České republiky. Teoretická část bakalářské práce se věnuje historii vězeňství, Vězeňské službě České republiky, vnitřnímu řádu věznic a propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Obsahem praktické části je kvalitativní šetření realizované, vzhledem ke specifickým vězeňského prostředí, prostřednictvím dotazníku s otevřenými otázkami, na který odsouzený odpověděl písemně. Cílem je zjistit náhled odsouzené osoby, nacházející se ve výkonu trestu odnětí svobody, na svůj trest, na míru ztotožnění se s trestem a na to, jak trest ovlivnil priority odsouzeného.

Klíčová slova

Alternativní tresty, diferenční skupiny, nepodmíněný trest, odsouzený, podmíněné propuštění, propuštění z výkonu trestu, trest odnětí svobody, Vězeňská služba České republiky, vnitřní řád věznic, výkon trestu odnětí svobody.

Annotation

Bachelor thesis deals with the issue of imprisonment under the criminal law of the Czech Republic. The theoretical part describes the history of the prison system, the Prison Service of the Czech Republic, the internal rules of the prison and release from prison. The practical part is a qualitative investigation realized, due to the specifics of the prison environment, through a questionnaire with open questions, to which he replied in writing condemned. The goal is to find a preview of the convicted person located in the imprisonment, her punishment, tailored to the identification and punishment as the sentence influenced the convict's priorities.

Keywords

Alternative punishments, convicted, differential groups prison sentence, imprisonment, parole, release on parole, the Prison Service, the internal rules of prisons.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HISTORIE VĚZEŇSTVÍ	11
1.1 Období habsburské monarchie.....	11
1.2 Vězeňství Československé republiky	11
1.3 Vězeňství v Protektorátu Čechy a Morava	12
2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR	13
2.1 Úkoly.....	13
2.2 Trest odnětí svobody.....	16
2.2.1 Nepodmíněný trest	16
2.2.2 Alternativní tresty	17
2.3 Průběh výkonu trestu odnětí svobody.....	18
2.3.1 Zařazení odsouzených do typů věznic	18
2.3.2 Přijímání odsouzených do VTOS	20
2.3.3 Umísťování odsouzených do věznic	21
3 VNITŘNÍ ŘÁD VĚZNIC	22
3.1 Práva a povinnosti odsouzených.....	22
3.2 Specifické skupiny odsouzených	23
3.2.1 Mladiství	24
3.2.2 Odsouzené ženy	26
3.2.3 Trvale pracovně nezařaditelní.....	27
3.2.4 Osoby s duševními poruchami a poruchami chování	28
3.2.5 Osoby v doživotním výkonu trestu.....	30
3.2.6 Cizinci	30
3.3 Programy zacházení	32
3.4 Vnitřní diferenciacce	33
4 PROPUŠTĚNÍ Z VÝKONU TRESTU	35
4.1 Přerušování výkonu trestu odnětí svobody.....	35
4.2 Podmíněné propuštění.....	35

PRAKTICKÁ ČÁST	37
5 VNÍMÁNÍ TRESTU ODSOUZENÝM.....	37
5.1 Metodologie	37
5.2 Průběh výzkumu	38
5.3 Obsah výzkumu	38
5.3.1 Život před nástupem výkonu trestu.....	40
5.3.2 Důvod odsouzení	41
5.3.3 Okolnosti nástupu výkonu trestu	41
5.3.4 Hodnocení míry obtížnosti samotného nástupu výkonu trestu	42
5.3.5 Pohled rodiny na výkon trestu odnětí svobody odsouzeného.....	43
5.3.6 Výkon trestu.....	44
5.3.7 Komunikace a kontakt s blízkými ve výkonu trestu.....	46
5.3.8 Náprava prostřednictvím výkonu trestu.....	47
5.3.9 Ztotožnění se s trestem.....	48
5.3.10 Život po výkonu trestu	48
6 SHRUTÍ.....	49
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	52
SEZNAM ZKRATEK	55
SEZNAM OBRÁZKŮ	56
SEZNAM PŘÍLOH.....	57
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Vězeňství představuje esenciální součást trestní politiky státu. Úkolem České republiky, jako demokratického právního státu, je respektovat lidská práva a svobody, mezinárodní závazky a ochraňovat společnost před pachateli porušujícími právní předpisy. Účelem trestu nepodmíněného odnětí svobody je nejen izolace odsouzených, ale zejména intenzivní úsilí o napravení pachatele trestného činu a poskytnutí co nejlepších možností pro jeho budoucí reintegraci do společnosti jednající v souladu se zákony.¹

Česká republika se dlouhodobě potýká se složitým začleňováním propuštěných vězňů zpět do běžného života. Míra recidivy dosahuje téměř 70 % a jsou s ní spojeny sociální problémy, ekonomická zátěž a v neposlední řadě také další oběti trestných činů.² Ve vězeňství je nutno zaujmout multidisciplinární a meziresortní přístup, respektující nutnost uznávat další role, jako jsou sociální systém státu, postpenitenciární péče, prevence kriminality ad.

Bakalářská práce se věnuje problematice výkonu trestu odnětí svobody v rámci trestního práva České republiky.

Cílem bakalářské práce je zjistit náhled odsouzené osoby, nacházející se ve výkonu trestu odnětí svobody, na svůj trest, na míru ztotožnění se s trestem a skutečnost, jak trest ovlivnil priority odsouzeného.

Téma práce jsem si vybrala z toho důvodu, že má osoba blízká se ocitla ve výkonu trestu, což u mě vedlo k zájmu o zákony a vězeňství vůbec. Založila jsem svépomocnou skupinu, určenou matkám, manželkám a partnerkám, jejichž osoba blízká se ocitla ve stejné situaci. V problematice vězeňství jsem našla jakousi náplň a v budoucnu bych se chtěla stát vychovatelkou u vězeňské služby.

¹ Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Koncepce vězeňství do roku 2025. *Vscr.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z:

https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

² RAJDOVÁ, J. Yellow Ribbon Run. Uteč předsudkům! *České vězeňství* [online]. 2016, č. 1 [cit. 2017-01-15]. ISSN 1213-9297. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Ceske%20vezenstvi/2016/CV_1_2016_web2.pdf

Ve vězeňství se lze setkat s mnoha různorodými osudy odsouzených a podle mého názoru je velmi důležité udělat vše pro to, aby se odsouzené osoby mohly po odpykání trestu začlenit zpět do společnosti a do řádného života.

V textu uvedená právní úprava vychází ze stavu ke dni 1. 2. 2017.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE VĚZEŇSTVÍ

1.1 Období habsburské monarchie

Soudnictví a vězeňství bylo na území habsburské monarchie, zahrnující mimo jiné Čechy, Moravu a Slezsko, zestátněno v roce 1850. Pro druhou polovinu 19. století bylo specifické rozvojem vzdělávání vězňů, zejména pak mladistvých, a poskytováním sociální pomoci vězňům při propuštění, realizované dobrovolnými spolky. Vězeňství se řídilo trestním zákonem č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, podle kterého byl trest odnětí svobody odstupňován na těžký žalář, žalář, tuhé vězení a vězení. Jednotlivé stupně se lišily metodami poutání, formou stravování, odívání a formou, jakou byli trestanci zařazováni do pracovní činnosti.³

Trestanci byli k výkonu trestu umístováni nejprve v samovazbě, zbytek trestu si pak odpykávali ve společné vazbě. Podle stupně závažnosti zločinu a v závislosti na dosažené nápravě byli dále rozdělováni do tří disciplinárních tříd. Tyto třídy se lišily mírou zvýhodnění, která byla trestancům přiznávána. Trestanci měli povinnost chovat se podle tzv. domácího řádu, jehož porušování bylo kázeňsky trestáno. Mezi nejpřísnější tresty se řadil půst, tvrdé lože, samovazba, temnice. Povinností všech trestanců bylo vykonávat práci, která jim byla přidělena, navštěvovat bohoslužby, či zúčastňovat se školního vyučování (negramotní či nedostatečně vzdělaní do 35 let).

1.2 Vězeňství Československé republiky

V roce 1918 vznikla Československá republika a v oblasti vězeňství došlo k převzetí justičního a vězeňského systému rakouské monarchie. Od roku 1919 byla zdokonalována legislativní úprava, správa a organizace vězeňství. V oblasti výkonu trestu odnětí svobody byl kladen důraz na prohlubování progresivního systému, založeného na principu postupného zmírňování vězeňského režimu vzhledem k průběhu nápravy trestanců, kteří byli rozděleni zpravidla do tří disciplinárních tříd. V roce 1919 byl uzákoněn předpoklad pro podmíněné propuštění z výkonu trestu, kterým bylo

³ KÝR, A. Historie vězeňství. *Vscr.cz* [online]. © 2010 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/historie-vezenstvi>

přeřazení do I. disciplinární třídy. Vězeňství bylo diferencované následovně: trestnice k výkonu trestů od 1 roku po doživotí, trestnice určené prvotrestancům a polepšitelným recidivistům, trestnice určené nepolepšitelným trestancům, trestnice určené chorým a invalidním trestancům, trestní ústavy pro mladistvé do 20 let s trestem nad 6 měsíců; ženské trestnice s oddělením pro mladistvé. Vězeňství bylo řízeno centrálně příslušným odborem ministerstva spravedlnosti, spolupracujícím s Mezinárodní komisí pro trestní právo a vězeňství.⁴

1.3 Vězeňství v Protektorátu Čechy a Morava

Se vznikem tzv. Protektorátu Čechy a Morava zůstal ve své podstatě dosavadní justiční a vězeňský systém zachován. Veškeré normy, které byly vydány protektorátní vládou, byly schvalovány říšským protektorem. Na ministerstvu spravedlnosti působil v období protektorátu pověřenec Úřadu říšského protektora, jehož úkolem bylo sledování a koordinace činnosti ministerstva spravedlnosti s německými úřady. V tomto období využívala německá justice a tajná státní policie – gestapo – zcela, či zčásti vězeňská zařízení. Orgány nacistické okupační správy disponovaly výhradní pravomocí řešit tzv. trestné činy proti Velkoněmecké říši, pod jejich jurisdikci spadali i občané protektorátu. V jednotlivých vězeňských zařízeních existovalo jak české (protektorátní), tak německé (říšské) vedení. Úkolem českého vedení bylo zpravidla zajišťovat provozní činnost. Úkolem říšského vedení bylo využívání vězeňských zařízení pro vazební účely nacistických soudů a pro vyšetřovací účely gestapa. V roce 1943 přešly všeobecná správa, řízení vězeňských zařízení a působnost dozoru na vrchní soudy a v roce 1945 se vrátily zpět do působnosti ministerstva spravedlnosti.

⁴ KÝR, A. Historie vězeňství. *Vscr.cz* [online]. © 2010 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/historie-vezenstvi>

2 VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČR

Vězeňská služba představuje ozbrojený bezpečnostní sbor, je řízena generálním ředitelem Vězeňské služby ČR. Jeho jmenování a odvolávání je v kompetenci ministra spravedlnosti. Za činnost Vězeňské služby ČR je generální ředitel odpovědný ministru spravedlnosti. Hlavní úkol Vězeňské služby ČR sestává ze zajištění výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody vězňených osob. Vězeňská služba představuje správní úřad a účetní jednotku, hospodařící s majetkem státu, potřebným pro plnění úkolů. S majetkem státu hospodaří 37 organizačních jednotek v souladu se zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku státu a jeho vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů. V rámci členění národního hospodářství spadá vězeňství do kvartálního sektoru, jež poskytuje služby nemateriálního charakteru. Jako celek patří do neziskového sektoru, je financováno z veřejných prostředků a poskytuje veřejné služby ve veřejném zájmu.⁵

2.1 Úkoly

Postavení a úkoly Vězeňské služby upravuje zákon České národní rady č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky. Úkolem Vězeňské služby je zajištění výkonu vazby, zajištění výkonu zabezpečovací detence a výkonu trestu odnětí svobody a v rozsahu, který byl stanoven zákonem o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, dále pak zajištění ochrany pořádku a bezpečnosti v souvislosti s výkonem soudnictví a správě soudů a v souvislosti s činností státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti České republiky. Jedná se o bezpečnostní sbor, který je řízen generálním ředitelem Vězeňské služby. Organizačními jednotkami Vězeňské služby ČR jsou generální ředitelství, vazební věznice, věznice, ústavy určené pro výkon zabezpečovací detence a v neposlední řadě Střední odborné učiliště a Akademie Vězeňské služby.

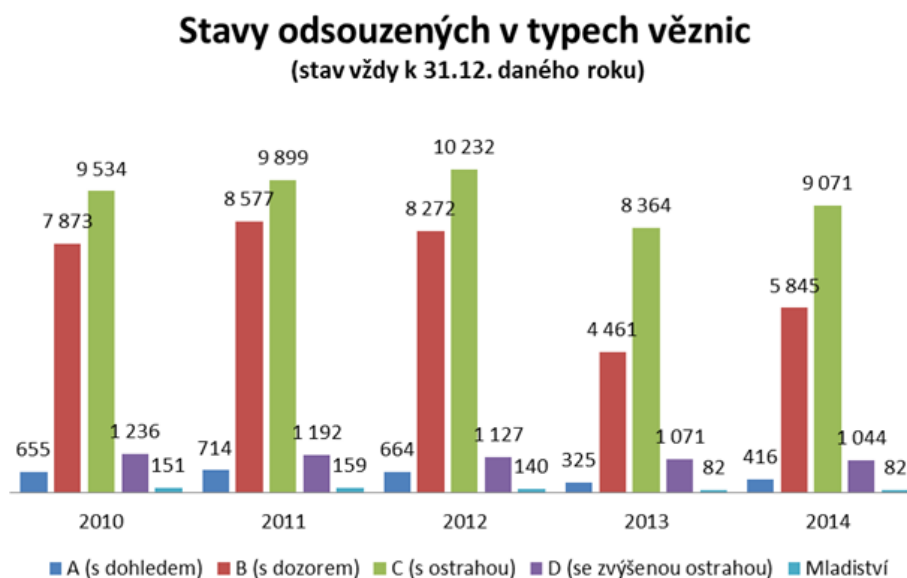
⁵ Vězeňská služba České republiky. Zákon o vězeňské službě a justiční strážci České republiky. *Vscr.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/vazebni-veznice-liberec-79/o-nas-1591/vykon-vezenstvi-1132/zakon-o-vezenske-sluzbe-a-justicni-strazi-1134/zakon-o-vezenske-sluzbe-a-justicni-strazi-ceske-republiky-6245>

Úkoly vězeňské služby jsou:

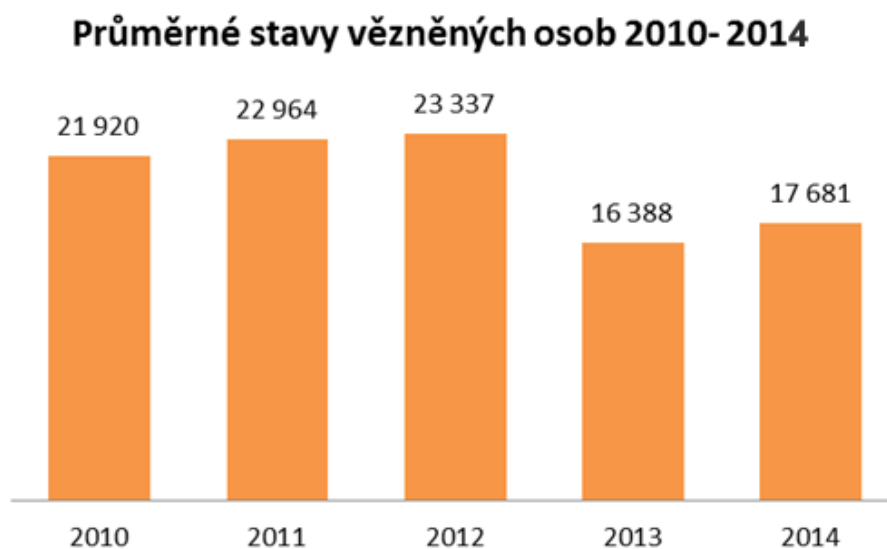
- správa a střežení vazebních věznic a věznic, odpovědnost v souvislosti s dodržováním zákonem stanovených podmínek pro výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody;
- správa a střežení ústavů pro výkon zabezpečovací detence;
- střežení, převádění a eskortování osob umístěných ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody; eskortování těchto osob do výkonu ústavní či ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení či zabezpečovací detence, bezprostředně po ukončení výkonu vazby, zabezpečovací detence či trestu odnětí svobody;
- soustavné působení na osoby nacházející se ve výkonu trestu odnětí svobody a na některé skupiny osob nacházejících se ve výkonu vazby s využitím programu zacházení a s cílem vytvoření předpokladů pro jejich řádný způsob života po jejich propuštění;
- realizace výzkumu v oboru penologie, využívání jeho výsledků a vědeckých poznatků při výkonu vazby a při výkonu trestu odnětí svobody;
- zajištění pořádku a bezpečnosti v budovách soudů, v budovách státních zastupitelství, ministerstva, v jiných místech jejich činnosti, v rozsahu, který byl stanoven tímto zákonem, zajištění pořádku a bezpečnosti při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství;
- vytváření podmínek pro pracovní a jinou účelnou činnost osob nacházejících se ve výkonu vazby či ve výkonu zabezpečovací vazby.⁶

⁶ Zákon č. 555 ze dne ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 112, § 2 Úkoly vězeňské služby.

Obrázek 1: Stavy odsouzených dle typů věznic⁷

Obrázek 2: Průměrné stavy vězňených osob v letech 2010 až 2014⁹

⁷ Vězeňská služba České republiky. Vybrané ukazatele 2010-2014. *Vscr.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/vybrane-ukazatele-ve-vyvoji-10189>

⁹ Vězeňská služba České republiky. Vybrané ukazatele 2010-2014. *Vscr.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/vybrane-ukazatele-ve-vyvoji-10189>

2.2 Trest odnětí svobody

2.2.1 Nepodmíněný trest

Nepodmíněný trest odnětí svobody představuje nejpřísnější trest trestního zákoníku. Při ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody je nutno respektovat zásadu přiměřenosti, v souladu, se kterou může být nepodmíněný trest uložen pouze tehdy, je-li zřejmé, že k nápravě pachatele a ochraně společnosti nebude dostatečný mírnější typ trestu. Podle trestního zákoníku může být za trestné činy, jejichž horní hranice trestní sazby nepřevyšuje 3 roky, uložen trest odnětí svobody nepodmíněný pouze za podmínky, že v případě, kdyby byl uložen jiný trest, potom by toto opatření zjevně nevedlo k vedení řádného života ze strany pachatele.

Trest odnětí svobody je možno uložit pouze tehdy, je-li tento trest konkrétní skutkovou podstatou stanoven a pouze v rozsahu (kromě výjimek), který stanoví. Výše trestu odnětí svobody obecně může dosahovat až 20 let. V případech zvlášť závažného zločinu či trestného činu, který byl spáchán ve prospěch organizované zločinecké skupiny, je možné uložení výjimečného trestu a je možno mimořádně trest zvýšit. Výjimečným trestem je trest odnětí svobody v délce trvání od dvaceti do třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí; tento trest může být uložen pouze za zvlášť závažný zločin.¹²

Výjimečně lze uložit trest pod dolní hranici zákonem stanovené trestní sazby. Konkrétní podmínky mimořádného snížení trestu odnětí svobody stanoví § 58 zákona č. 40/2009 Sb. Výjimečně lze také uložit trest nad horní hranici zákonem stanovené trestní sazby. Kromě případů ukládání úhrnného či souhrnného trestu se tak může dít u mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody, konkrétní podmínky stanoví § 59, zákona č. 40/2009 Sb.¹³

Trest nepodmíněného odnětí svobody je vykonáván v jednom ze čtyř typů věznic, a to: věznice s dohledem, věznice s dozorem, věznice s ostrahou, věznice se zvýšenou

¹² Creative Commons licence. Právo a terénní sociální práce. *Clovekvpravu.cz* [online]. © 2012 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-aktualizovano-k-112012-452/trestni-pravo-hmotne-455/obecna-cast-zakladni-pojmy-a-pravidla-trestniho-prava-458/nepodmineny-trest-odneti-svobody-a-jeho-vykon-742>

¹³ Creative Commons licence. Právo a terénní sociální práce. *Clovekvpravu.cz* [online].

© 2012 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-aktualizovano-k-112012-452/trestni-pravo-hmotne-455/obecna-cast-zakladni-pojmy-a-pravidla-trestniho-prava-458/nepodmineny-trest-odneti-svobody-a-jeho-vykon-742>

ostrahou. Pachatelé jsou zařazováni do jednoho z výše uvedených typů věznice podle § 56 zákona č. 40/2009 Sb. Má-li však soud za to, že zařazení pachatele do jiného typu věznice na něj bude působit motivačně k vedení řádného života, může být pachatel soudem zařazen i do jiného typu věznice, než stanoví zákon.

2.2.2 Alternativní tresty

Alternativní tresty umožňují potrestat pachatele jinou formou než uložením trestu odnětí svobody. Jejich poskytování vyplývá ze snahy eliminovat negativa věznic, spočívající v izolaci pachatele od společnosti, v tom, že se v prostředí věznice pachatel stává pasivním členem společnosti, který nemusí pracovat či vyvíjet aktivity za účelem organizování svého času, současně je mu zajištěno ubytování, strava, zdravotní péče, přičemž vše je financováno z peněz daňových poplatníků. Z tohoto pohledu lze považovat krátkodobý trest odnětí svobody u pachatelů trestných činů nižší závažnosti za zbytečně nákladný a z hlediska prevence s nejistou účinností.

Alternativní trest je založen na dodržování omezení či plnění povinnosti ze strany pachatele trestného činu. V průběhu výkonu alternativního trestu je sledováno plnění podmínek uloženého trestu ze strany odsouzeného a jeho žití v souladu s normami společnosti. Neplní-li odsouzený podmínky uloženého alternativního trestu, může soud rozhodnout o výkonu trestu odnětí svobody.¹⁴

Jsou rozlišovány následující druhy alternativních trestů:

- podmíněné odsouzení, které je založeno na podmíněném odkladu výkonu trestu odnětí svobody se zkušební dobou v délce trvání od jednoho do pěti let. Tento druh alternativního trestu může být uložen pouze u trestu odnětí svobody v délce trvání do dvou let;
- podmíněné odložení trestu odnětí svobody, které lze uložit pouze u trestů odnětí svobody v délce trvání do dvou let. Odsouzenému mohou být soudem uloženy povinnosti a omezení přiměřeného rozsahu či povinnosti nahrazení škody způsobené pachatelem trestného činu;
- podmíněné odsouzení s dohledem, které slouží k podmíněnému odložení výkonu trestu odnětí svobody nepřevyšujícímu tři roky na zkušební dobu od

¹⁴ Město Sokolov. Alternativní tresty – alternativa k čemu? *Bezpecne.sokolov.cz* [online]. © 2009 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://bezpecne.sokolov.cz/www/script/main.php/www.trestni-rizeni.com/files/main.php?ac=stranka&id=215&menu=215>

jednoho do pěti let; nad pachatelem je soudem současně vysloven (probační) dohled spočívající v pravidelném osobním kontaktu pachatele trestného činu s pracovníkem Probační a mediační služby; pachateli mohou být taktéž uloženy soudem povinnosti a omezení přiměřeného rozsahu či povinnost nahrazení škody způsobené pachatelem trestného činu;

- trest obecně prospěšných prací, kterým je pachatel povinen odpracovat práce ve prospěch obcí, státních či jiných obecně prospěšných institucí; práce mají být vykonávány osobně a bezplatně v rámci jeho volného času, počet hodin je stanoven soudem.¹⁵

2.3 Průběh výkonu trestu odnětí svobody

2.3.1 Zařazení odsouzených do typů věznic

Podle § 39a zákona 140/1961 Sb., trestní zákon, jsou odsouzení zařazováni do jednoho ze čtyř typů věznic, a to:

- typ věznice A – s dohledem;
- typ věznice B – s dozorem;
- typ věznice C – s ostrahou;
- typ věznice D – se zvýšenou ostrahou.

Podle odstavce 2 jsou pachatelé obvykle zařazováni do jednotlivých typů věznic v závislosti na tom, zda byl trestný čin spáchán z nedbalosti, či se jednalo o spáchání úmyslné, a to z hlediska závažnosti trestného činu.

Do věznice s dohledem jsou obvykle zařazováni pachatelé, kteří spáchali trestný čin z nedbalosti a kteří dosud nebyli ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin.¹⁶ Pohyb odsouzených ve věznici s dohledem není omezen. Odsouzení zpravidla pracují v závislosti na podmínkách věznice na venkovních pracovištích, tzn. nacházejících se mimo věznice. V mimopracovní době se odsouzení mohou účastnit různých kulturních či sportovních akcí konaných mimo věznici v doprovodu zaměstnance Vězeňské služby. Plní-li odsouzení všechny povinnosti, které vyplývají ze zákona o výkonu trestu odnětí

¹⁵ VRBICKÝ, F. *Alternativní tresty jako možnost řešení kriminality žen*. Praha: Karlova Univerzita. Fakulta sociálních věd, ISS – KVSP, 2008.

¹⁶ Zákon č. 140 ze dne 9. prosince 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 66., § 39a, odst. 2a)

svobody, mohou požádat ředitele věznice o povolení opustit věznici v souvislosti s návštěvou v délce až na 24 hodin, maximálně však jednou za 14 dní. Návštěva mimo věznici může být rozhodnutím ředitelem věznice, zakládajícím se na závěrech komise složené z odborných zaměstnanců, povolena formou kázeňské odměny.¹⁷

Do věznice s dozorem jsou umísťováni pachatelé, kteří spáchali trestný čin z nedbalosti a kteří již byli ve výkonu trestu za úmyslný trestný čin, nebo pachatelé, kterým byl uložen trest za úmyslný trestný čin, jehož výměra nepřevyšuje dva roky a kteří dosud nebyli ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin.¹⁸ Pohyb odsouzených ve věznici s dozorem je zpravidla realizován pod dozorem zaměstnance Vězeňské služby ČR. Odsouzení zpravidla pracují mimo věznici, a to pod dohledem pověřeného zaměstnance v intervalu minimálně jedné hodiny. V mimopracovní době mohou odsouzení navštěvovat kulturní či společenské akce mimo věznici, pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby ČR. Odsouzení mohou být navštěvováni dvakrát do kalendářního měsíce ve věznici. Odsouzení řádně plnící veškeré povinnosti, disponující dobrým rodinným zázemím, mohou požádat ředitele o povolení opustit věznici v souvislosti s návštěvou, maximálně však jednou za měsíc.¹⁹

Do věznice s ostrahou jsou umísťováni pachatelé, kteří spáchali úmyslný trestný čin a současně nesplňují podmínky pro umístění do věznice s dozorem či do věznice se zvýšenou ostrahou; dále jsou zde umísťováni pachatelé odsouzení pro trestný čin, který spáchali z nedbalosti a nebyli zařazeni do výkonu trestu odnětí svobody do věznic s dozorem, či dohledem.²⁰ Pohyb odsouzených ve věznici s ostrahou je realizován organizovaně a současně výhradně pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby ČR. Pracovní aktivity odsouzených probíhají na pracovištích uvnitř věznice. Odsouzení mohou být navštěvováni výhradně za dohledu zaměstnance vězeňské služby v návštěvní místnosti věznice. Odsouzeným může být udělena kázeňská odměna ve formě opuštění

¹⁷ Vězeňská služba České republiky. Výkon trestu odnětí svobody. *Vscr.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/o-nas-1615/vykon-vezenstvi-652/vykon-trestu-odneti-svobody-5746>

¹⁸ Zákon č. 140 ze dne 9. prosince 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 66, § 39a, odst. 2b).

¹⁹ Vězeňská služba České republiky. Výkon trestu odnětí svobody. *Vscr.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/o-nas-1615/vykon-vezenstvi-652/vykon-trestu-odneti-svobody-5746>

²⁰ Zákon č. 140 ze dne 9. prosince 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 66, § 39a, odst. 2c).

věznice v souvislosti s návštěvou v době trvání až 24 hodin, maximálně však jednou za dva měsíce.²¹

Do věznic se zvýšenou ostrahou jsou umísťováni pachatelé, kterým byl uložen trest odnětí svobody na doživotí, pachatelé, kterým byl uložen trest odnětí svobody jako zvlášť nebezpečným recidivistům (podle § 41 odst. 1), pachatelé, kterým byl uložen trest odnětí svobody za zvlášť závažný trestný čin (podle § 41 odst. 2) ve výměře nejméně osmi let, nebo pachatelé odsouzení za úmyslný trestný čin, kteří v posledních pěti letech uprchli z vazby, či z výkonu trestu.²² Pohyb odsouzených ve věznicích se zvýšenou ostrahou je organizovaný a současně vždy pod dohledem příslušníka Vězeňské služby ČR. Vykonávají-li odsouzení práci, je tato vykonávána uvnitř věznice, jsou střeženi příslušníkem, či je práce vykonávána přímo na celách. Odsouzení nemají povolen žádný pohyb a jsou navštěvováni pod dohledem příslušníka vězeňské služby.²³

2.3.2 Přijímání odsouzených do VTOS

Odsouzený nastupující výkon trestu je ubytován v přijímacím oddělení, přičemž musí být dodrženy zásady, které jsou uvedeny v ustanovení § 7 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (ZVTOS).

Nepovolené osobní věci jsou při nástupu vězněné osoby uloženy do úschovy věznice, jestliže to dovoluje jejich povaha a množství, nebo jsou zaslány na náklady odsouzeného na jím uvedenou adresu. Jakmile je odsouzený umístěn do konkrétní věznice, je přijat odbornou komisí, jejímž předsedou je 1. zástupce ředitele věznice. V rámci pobytu v nástupním oddělení jsou s odsouzeným prováděny odbornými zaměstnanci oddělení výkonu vazby a trestu pohovory za účelem zpracování komplexní zprávy o odsouzeném. S odsouzeným pracuje psycholog, speciální pedagog, sociální pracovníce a vychovatel. Odsouzený je zařazen do diferenční skupiny na základě rozhodnutí ředitele věznice a je ubytován na oddělení. Těmito pracovníky je sestaven

²¹ Vězeňská služba České republiky © 2012. Výkon trestu odnětí svobody. Vscr.cz [online]. 8. 9. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/o-nas-1615/vykon-vezenstvi-652/vykon-trestu-odneti-svobody-5746>

²² Zákon č. 140 ze dne 9. prosince 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: Sbirka zákonů České republiky. Částka 66, § 39a, odst. 2c).

²³ Vězeňská služba České republiky © 2012. Výkon trestu odnětí svobody. Vscr.cz [online]. 8. 9. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/o-nas-1615/vykon-vezenstvi-652/vykon-trestu-odneti-svobody-5746>

program zacházení, který odsouzený podepisuje a který se tímto pro něj stává závazný.²⁴

2.3.3 Umíst'ování odsouzených do věznic

Umíst'ování odsouzených je upraveno § 7 zákona o výkonu trestu odnětí svobody, ve změně pozdějších předpisů. Při umíst'ování odsouzených je respektováno pravidlo odděleného umístění:

- odsouzených mužů od odsouzených žen;
- mladistvých od dospělých;
- recidivistů od odsouzených, kteří vykonávají trest odnětí svobody poprvé;
- odsouzených za úmyslně spáchané trestné činy od odsouzených za trestné činy nedbalostní;
- odsouzených trvale pracovně nezařaditelných;
- odsouzených.²⁵

Činnost odsouzeného od budíčku do večerky je řízena časovým rozvrhem dne, rozvrhem aktivit odvislým od programu zacházení, v neposlední řadě musí respektovat nařízení a pokyny zaměstnanců věznice. Vycházky jsou prováděny podle časového rozvrhu dne ve vycházkových prostorech, které jsou k tomuto účelu určeny, vycházek se odsouzený zúčastňuje ve vězeňském oděvu. Korespondence k odeslání je od vězňů přebírána v rámci ranní kontroly cel. Mají-li se konat hromadně organizované akce (mj. také příprava a provádění všech nástupů), vyhláší je zaměstnanci věznice. Úklid společných prostor a dalších prostor je prováděn odsouzenými na základě rozpisu schváleného vychovatelem v době, která je stanovena ČRD.²⁶

²⁴ Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110.

²⁵ Zákon č. 169 ze dne 3. srpna 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 58, § 7.

²⁶ Vězeňská služba České republiky. Zákon o vězeňské službě a justiční strážci České republiky. *Vscr.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/vazebni-veznice-liberec-79/o-nas-1591/vykon-vezenstvi-1132/zakon-o-vezenske-sluzbe-a-justicni-strazi-1134/zakon-o-vezenske-sluzbe-a-justicni-strazi-ceske-republiky-6245>

3 VNITŘNÍ ŘÁD VĚZNIC

3.1 Práva a povinnosti odsouzených

Celé trestní právo je v obecné rovině ovládáno zásadou humánnosti, která se promítá také do trestů a do jejich výkonu. Podle článku 7 Listiny základních práv a svobod České republiky nesmí být nikdo mučen ani podroben zacházení či trestu, které jsou kruté, nelidské či ponižující. Podle § 23 odst. 2 trestního zákona nesmí být výkonem trestu ponížena lidská důstojnost.

Vzhledem k zájmu společnosti na nápravě pachatele trestného činu a na vedení řádného života po ukončení výkonu trestu je snaha zajistit pachateli optimální podmínky pro nápravu a splnění účelu uloženého trestu.²⁷

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, přiznává odsouzeným určitá práva. Jedná se např. o vykonávání trestu způsobem respektujícím důstojnost osobnosti odsouzeného a omezujícím škodlivé účinky zbavení svobody, přitom však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti. Zacházení s odsouzeným musí respektovat zachování jeho zdraví, a umožní-li to doba výkonu trestu, podporovat takové postoje a dovednosti, které napomáhají odsouzenému k návratu do společnosti a po jeho propuštění k vedení soběstačného života v souladu se zákonem.²⁸

Dále má odsouzený právo na poskytování pravidelné stravy, jejíž hodnoty a složení odpovídají požadavku na udržení zdraví odsouzeného, má právo na přihlédnutí k jeho náboženským či kulturním tradicím týkajících se stravy. Nárokem odsouzeného je lůžko a prostor sloužící k uložení jeho osobních věcí a na odívání, které odpovídá klimatickým podmínkám a dostatečným způsobem chrání zdraví odsouzeného. Odsouzený má právo na zabezpečení osmihodinové doby k spánku za den, potřebné doby k osobní hygieně, ke stravování, k provedení úklidu, k přiměřenému osobnímu volnu a na nejméně jednohodinovou denní vycházku. Odsouzený má dále právo na odpovídající zdravotní péči, přičemž v případě, že by odsouzený závažným způsobem onemocněl, stal se mu úraz, či zemřel, věznice vyrozumí manželku, družku, rodiče či děti.

²⁷ MOL. Práva odsouzených. *Epravo.cz* [online]. © 2012 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prava-odsouzenych-12189.html>

²⁸ Zákon č. 169 ze dne 3. srpna 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů.

Další právo odsouzeného je spojeno s komunikací s okolím. Právem odsouzeného je přijímat a odesílat na své náklady písemná sdělení bez jakéhokoliv omezení. Právem vězeňské služby je kontrolování korespondence, seznámení se s obsahem korespondence a možnost předat tuto v případě nutnosti orgánům činným v trestním řízení. Výjimku představuje korespondence mezi odsouzeným a jeho advokátem, která kontrole nepodléhá. Odsouzený může v odůvodněných případech použít telefon ke kontaktu s osobou blízkou, ze závažného důvodu může být telefonní kontakt realizován i s osobou jinou než blízkou, náklady nese odsouzený.

V oblasti návštěv má odsouzený právo návštěvy přijímat v čase, který je mu určen ředitelem věznice. Osoby odsouzeného navštěvující musí být osoby blízké. Návštěvy mohou trvat maximálně tři hodiny za jeden kalendářní měsíc. Maximálně mohou odsouzeného navštívit 4 osoby včetně nezletilých dětí. Vnitřním řádem věznice mohou být určeny i jiné počty. Je-li k tomu závažný důvod, může být povolena návštěva i jiných než blízkých osob odsouzeného. Není-li ohrožen výkon trestu, může ředitel v souvislosti s návštěvou povolit i opuštění věznice.

Další právo odsouzeného spočívá v poskytování duchovních a obdobných služeb, jejichž cíle jsou humanitární. Věznice umožňuje konání společných náboženských obřadů odsouzených, kterých se mohou odsouzení dobrovolně účastnit. Právem odsouzeného souvisejícím s uspokojením kulturních potřeb je objednat si na svůj náklad denní tisk, časopisy či knihy, či si publikace bezplatně půjčovat z vězeňské knihovny.

Dále má odsouzený právo na nákup potravin, věcí osobní potřeby a věcí určených k zájmové a vzdělávací činnosti v prodejně věznice. Dvakrát do roka má odsouzený právo na přijetí balíčku obsahujícího potraviny a věci pro osobní potřebu, maximální hmotnost balíčku je 5 kg.

3.2 Specifické skupiny odsouzených

Za specifické skupiny odsouzených jsou považováni: mladiství, ženy, trvale pracovně nezařaditelní, osoby s duševními poruchami a poruchami chování, odsouzení k doživotnímu trestu, odsouzení cizinci. Tyto specifické skupiny odsouzených jsou upraveny vyhláškou Ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999 Sb., kterou vykonává řád výkonu trestu odnětí svobody.

3.2.1 Mladiství

U mladistvých jsou v rámci výkonu trestu odnětí svobody ve zvýšené míře uplatňovány individuální způsoby zacházení. Důvodem je snaha, aby byly omezeny negativní účinky izolace mladistvých odsouzených od společnosti v důsledku výkonu trestu odnětí svobody. Individuální způsoby zacházení jsou zaměřeny na rozvoj rozumové, emocionální a sociální zralosti mladistvých. Důraz je kladen na přijetí odpovědnosti za spáchaný trestný čin ze strany odsouzených, na posilování schopnosti samostatně řešit životní situace, na posilování zvládnání nevhodného jednání a agresivních reakcí. Cílem vzdělávacích a pracovních aktivit je zejména získání dovedností a znalostí, které mladistvým usnadní jejich zařazení do zaměstnání po jejich návratu do občanského života.²⁹

Podle § 83 jsou odsouzení mladiství rozdělováni do čtyř diferenciacních skupin:

- základní skupina A, kde jsou zařazováni odsouzení, jejichž základní charakteristika osobnosti je v normálu a jejichž poruchy chování představují důsledek nevhodného sociálního prostředí, jejich nevyzrálosti v oblastech emocionální a sociální, popřípadě špatného zacházení;
- základní skupina B, kde jsou zařazováni odsouzení mladiství, u kterých byl naznačen disharmonický vývoj osobnosti;
- základní skupina C, do které jsou zařazováni mladiství odsouzení, u nichž byly diagnostikovány poruchy chování způsobené užíváním návykových látek, vyžadující specializovaný výkon trestního opatření;
- základní skupina D, do které jsou zařazováni mladiství odsouzení s mentální retardací.³⁰

Rozhodnutí o zařazení mladistvého odsouzeného do základní diferenciacní skupiny je v kompetenci ředitele věznice, přičemž je prováděno na základě doporučení ze strany odborných zaměstnanců (viz § 8 odst. 1).

Podle § 84 vyhlášky č. 345/1999 Sb., jsou základní diferenciacní skupiny mladistvých odsouzených zpravidla členěny na tři přístupné skupiny. Mladiství odsouzení jsou do

²⁹ Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110, § 82, odst. 1.

³⁰ Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110., § 83.

prostupných skupin zařazování v závislosti na jejich chování, jednání, na postojích k provinění, jež spáchali a na postoji k výkonu trestních opatření.

První prostupná skupina je určena mladistvým odsouzeným, kteří plní program zacházení a své další povinnosti převážně aktivním způsobem, jejich chování a jednání je v souladu s vnitřním řádem věznice. Druhá prostupná skupina je určena odsouzeným, jejichž postoj a přístup k programu zacházení a k jejich povinnostem je nevyjasněný a kolísavý. Třetí prostupná skupina je určena odsouzeným, u kterých převažuje odmítání přijetí či neplnění programu zacházení; kteří neplní své povinnosti a jejichž chování je v rozporu s vnitřním řádem věznice.

Rozhodnutí o zařazení mladistvého odsouzeného do prostupné skupiny je v kompetenci vedoucího oddělení výkonu trestu, který rozhoduje na návrh speciálního pedagoga; rozhodování je zpravidla realizováno v souvislosti se zpracováním a hodnocením plnění programu zacházení ze strany mladistvého odsouzeného.³¹

„Účinné metody zacházení s mladistvými vězni jsou specifickou penitenciární kategorií. Obecně převládá názor, že mladistvý odsouzený je více tvárný a přístupný výchovným vlivům a resocializační proces u mladistvých je perspektivnější, i když ne vždy snazší. Základním penologickým aspektem práce s mladistvým je velmi hluboké poznání jeho psychických a povahových rysů a vlastností a nalezení neoptimálnějšího, efektivního výchovného přístupu k reformulaci kriminalizovaných struktur osobnosti.³²

U mladistvého musí být uplatňován velmi citlivý a pozorný přístup, měli bychom se snažit nabídnout mladistvému nějaký prosociální vzor pro jeho budoucí jednání (chování). Velmi důležité je také zjištění motivace mladistvého při páčání trestné činnosti.³³

Dle Malé znalost motivace pomáhá určit míru zavinění, vztah ke společnosti a poskytuje i odhad sil k výkonu, který bude muset mladistvý pachatel podat k vlastnímu polepšení a nápravě. Důležité je objasnit, co je pro adolescenta přitažlivé, jaká je jeho hierarchie hodnot, jaké má postavení mezi vrstevníky, zda má nějaké nadání,

³¹ Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110, § 84.

³² ČERNÍKOVÁ, Vratislava a SEDLÁČEK, Vojtěch. *Základy Penologie pro policisty*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 58

³³ RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z Penologie II*. 1.vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2014, s. 40

schopnosti, jak hledá sexuální partnery, v čem vidí smysl života, jak přejímá názory vrstevníků a jak hyperkriticky hodnotí názory rodičů, pedagogů či „starší“ populace.³⁴

3.2.2 Odsouzené ženy a odsouzené ženy s dětmi

Odsouzené ženy představují specifickou skupinu odsouzených, a to vzhledem k psychickým a fyziologickým zvláštnostem žen, vzhledem k potřebám těhotných žen, žen, které jsou krátce po porodu, a kojících matek. Ubytovny odsouzených žen disponují podmínkami, které odsouzeným ženám umožňují, aby si mohly prát osobní prádlo, denně se koupat a provádět drobné opravy osobních věcí.³⁵

Dle vyhlášky par. 89 č. 345/1999 Sb., se upravuje výkon trestu matek nezletilých dětí. Ředitel věznice při rozhodování, zda ženě nezletilého dítěte umožní mít toto dítě u sebe, přihlédne k následujícím faktorům: řádná péče o dítě či jiné děti před odsouzením, disponování dostatkem vlastních prostředků, umožňujících péči o dítě, možnost starat se o dítě po výkonu trestu. Veškeré potřeby dítěte jsou zajišťovány výhradně z vlastních prostředků matky. Matka s dítětem sdílí vhodně vybavenou samostatnou ložnici.³⁶

Základem programu zacházení odsouzených žen s dětmi je celodenní péče o dítě, zahrnující péči o jeho zdraví, tělesný, rozumový, citový a mravní vývoj, včetně přípravy stravy, zajištění hygieny, praní, žehlení, úklidu a aktivní trávení času s dítětem (vycházky, hry, sportovní a hudební činnosti odpovídající věku dítěte). Povinnými aktivitami programu zacházení je již zmíněná celodenní péče o dítě, dále účast na odborných a pediatrikách přednáškách, sociálně-právní poradenství, individuální psychologické konzultace, výchovné aktivity zaměřené na všestranný rozvoj dítěte. Práce s dětmi má individuální a skupinový charakter se zaměřením na uspokojování veškerých potřeb dítěte (především biologických a psychosociálních). Cílem je u dětí osvojování pohybových činností, rozvoj hrubé a jemné motoriky, řeči, slovní zásoby, prohlubování vztahu mezi matkou a dítětem, zajištění výživy a hygieny.

³⁴ RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ Stanislava. Kapitoly z penologie II. In: PAVLOVSKÝ, Pavel a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. akt. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, s.118

³⁵ Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110, § 89.

³⁶ Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110, § 91.

Vnitřní diferenciaci se ve specializovaném oddělení pro matky nezletilých dětí neuplatňuje.

Pokud ovšem odsouzená matka neplní své povinnosti trvalé a soustavné péče o dítě, nemá dostatek finančních prostředků či se dopustí závažného kázeňského přestupku, může ředitel věznice rozhodnout o přeřazení na oddělení standardního výkonu trestu (tím pádem již nemůže mít odsouzená nezletilé dítě u sebe).

U těhotných žen a žen, které porodily před méně než šesti měsíci, lze uložit jen kázeňské tresty:

- a) „důtka“;
- b) propadnutí věci;
- c) odnětí výhod vyplývající z předchozí kázeňské odměny.³⁷

3.2.3 Trvale pracovní nezařaditelní

Podle ustanovení č. 92 vykonávají odsouzení, kteří jsou pracovní nezařaditelní, trest zásadně ve specializovaných odděleních věznic, které byly zřízeny generálním ředitelem Vězeňské služby. Podle odstavce 2 se výkon trestu této specifické skupiny odsouzených pojí s uplatňováním následujících zásad:

- je-li specializované oddělení trvale pracovní nezařaditelných složeno z odsouzených, kteří jsou zařazeni do různých základních typů věznic, jejich ubytování musí být oddělené s respektováním základních typů věznice, aby výkon trestu méně narušených a více narušených byl oddělený;
- odsouzení jsou do cel a ložnic umístováni s ohledem na jejich zdravotní stav na základě doporučení jejich ošetřujícího lékaře, na vlastní žádost nekuřáků musí být tito ubytováni odděleně od kuřáků;
- odsouzení mohou na vlastní žádost, či na návrh ošetřujícího lékaře vykonávat vhodnou pracovní terapii (uvnitř věznice, výjimečně mimo věznici);
- kontrola početního stavu je prováděna přímo na celách a na ložnicích;
- je-li to indikováno ošetřujícím lékařem, je odsouzeným zajištěna rehabilitační péče;

³⁷ Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>

- odsouzení mají možnost účastnit se aktivit kulturně výchovných a zájmových.³⁸

3.2.4 Osoby s duševními poruchami a poruchami chování

Výkon trestu odsouzených, vyznačujících se duševními poruchami či poruchami chování, je realizován na doporučení psychologa či psychiatra ve specializovaných odděleních věznic, které byly zřízeny generálním ředitelem Vězeňské služby. Specializované oddělení nemůže být zřízeno jako oddělení určené ke společnému výkonu trestu odsouzených, kteří jsou zařazeni do různých základních typů věznic.³⁹

Duševní poruchou se rozumí klinicky prokazatelná změna duševní činnosti, která vyřazuje člověka z běžného života, především z práce, společnosti či zodpovědnosti při právních úkonech. Je to pojem značně kulturně i názorově podmíněný, jehož obsah je tedy proměnlivý a není předmětem obecné shody. Dle Malé a Pavlovského je „duševní porucha charakterizována klinicky rozpoznatelným souborem příznaků (symptomů) nebo poruchou chování, které narušují funkci a jsou často spojeny s pocitem tísně. Mezi symptomy duševních poruch patří především vnímání, emotivita, myšlení a jeho poruchy, paměť a její poruchy, jednání, vědomí, pudy, intelekt a jeho poruchy a poruchy identity.“⁴⁰

Poruchou chování se rozumí porucha, jež se projevuje trvalým a opakujícím se obrazem disociálního, agresivního a vzdorovitého chování. Nejčastěji lze u jedinců s diagnózou poruchy chování nalézt nevhodné nebo nepříznivé sociální a rodinné prostředí, neuspokojivé vztahy apod.

Osoby s disociální poruchou osobnosti, především specifickou poruchou osobnosti (dříve označovanou jako psychopatie), se svými projevy výrazně odlišují od běžné populace. Především jde o odchylky v oblasti citového prožívání, uvažování i chování, zejména ve vztahu k druhým lidem a společnosti. Tito lidé ovšem netrpí subjektivními příznaky, cítí se být zdraví. Porucha je podmíněna jak biologickými, genetickými, tak i psycho-sociálními faktory. Náznaky poruchy se objevují v dětství nebo dospívání a

³⁸ Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110, § 93.

³⁹ Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110, § 94.

⁴⁰ RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ Stanislava. Kapitoly z penologie II. In: MALÁ, Eva a PAVLOVSKÝ, Pavel. *Psychiatrie Učebnice pro zdravotní sestry a další pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál., 2002, s. 23-24

pokračují až do dospělosti. Poruchy jsou relativně stálé, špatně ovlivnitelné farmakoterapií i psychoterapií. Jedná se například o paranoidní poruchy osobnosti, emočně nestabilní poruchu osobnosti, histrionskou poruchu osobnosti, anankastickou poruchu osobnosti a anxiózní poruchu osobnosti. Velice obtížné bude zacházení u odsouzeného trpící disociální poruchou osobnosti, neboť není schopen soucitu a altruismu. Jedná se o jedince bezohledného a nezodpovědného, nemajícího pocit viny, a tudíž se ani nepoučí z trestu. Často to jsou pachatelé násilných trestných činů. „Psychopat“ má zpravidla dobrou inteligenci a zvláštní „kouzlo osobnosti“, dokáže v nás vyvolat dobrý první dojem, ustavičně lže, vydírá demonstrativními pokusy o sebevraždu, je egocentrický, bez schopnosti citových vazeb.⁴¹

Odlišnost ve výkonu trestu u odsouzených s duševními poruchami a s poruchami chování jsou v obsahu a formě programu zacházení, kde se musí přihlížet k psychiatrickým posudkům a potřebám individuální nebo skupinové psychoterapie.

Malou, ale přesto výraznou skupinou odsouzených s poruchami duševními, jsou mentálně postižení odsouzení. Jedná se o jedince s mentálním postižením, respektive s mentální retardací. Mentální postižení je charakterizováno výraznými omezeními v intelektových funkcích a v adaptačním chování. Mentální retardace je stav zastaveného či neúplného duševního vývoje, který je zvláště charakterizován narušením dovedností, jež přispívá k povšední úrovni inteligence. Mentálně postiženým, přestože jejich počet ve věznicích je nepatrný, hrozí kriminální selhání relativně více než ostatním lidem. Jedná se především o kriminalitu méně závažnou a méně společensky nebezpečnou. Svou kriminální činností nejvíce poškozují sami sebe. Jejich chápání podstaty trestného činu je značně omezené. Převažující trestnou činností u této skupiny odsouzených jsou drobné krádeže a konflikty se zákonem, které často vycházejí z jejich snížené schopnosti orientovat se v sociálních vztazích.

Do specializovaných oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou duševní a poruchou chování jsou umísťováni i odsouzení, kteří se chovají agresivně nebo jsou jinak nebezpeční.⁴²

⁴² RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z penologie II*. 1.vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS. 2014. s. 46-50

3.2.5 Osoby v doživotním výkonu trestu

Jsou-li k tomu zvláště odůvodněné případy, mohou být tito odsouzení v průběhu vycházek poutáni. Návštěvy odsouzených jsou zpravidla prováděny za přítomnosti přímého dohledu příslušníka Vězeňské služby.⁴³

Kalvodová ve své publikaci blíže Trest odnětí svobody na doživotí blíže charakterizuje odsouzené umístěné ve věznici Mírov. V této charakteristice uvádí, že při realizovaném šetření se věk odsouzených pohyboval mezi 27–39 lety, vyjma jednoho odsouzeného byli všichni již v minulosti trestáni za násilnou trestnou činnost, rodinné prostředí bylo od dětství patologické. Doživotní trest odnětí svobody dostali za několikanásobné vraždy a pokusy o vraždu v kombinaci s loupežemi. Jednalo se o mimořádně narušené psychopatické osobnosti s rysy zvýšené agresivity a impulzivity, s vysokou potencionální nebezpečností v důsledku neadekvátní reaktivity na nevýznamné podněty, verbálně agresivní, podrážděné, nezdrženlivé, nekritické ke své trestné činnosti.⁴⁴

3.2.6 Cizinci

Věznice podle svých možností přihlíží k požadavkům v oblasti kulturních a náboženských tradic odsouzených cizinců. V rámci zpracování programu zacházení je u odsouzeného cizince přihlíženo ke skutečnosti, zda mu byl uložen trest vyhoštění.

Podle možností věznice je cizincům umožněno čtení knih v jazyce, který ovládají, případně jim jsou vytvářeny podmínky pro výuku jazyka českého. Odsouzený je po přijetí do výkonu trestu poučen o svém právu, spočívajícím v možnosti obracet se na diplomatickou misi a konzulární úřad státu, jehož je občanem. Jejich právem je dále přijmout konzulární návštěvu a podat žádost o předání k výkonu trestu do státu, jehož jsou občany, umožňuje-li tento postup mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána.⁴⁵

Problémem u odsouzených s velkou jazykovou bariérou je komunikace se zaměstnanci a také kontrola jejich korespondence. Proto vězeňská služba využívá

⁴³ Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110, § 96-97.

⁴⁴ RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ Stanislava. Kapitoly z penologie II. In: KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody na doživotí*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita – Právnická fakulta, 1995, s. 70-71

⁴⁵ SKOŘEPOVÁ, L. *Specifika programů zacházení u odsouzených ve specializovaných odděleních*. Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Filozofická fakulta Univerzity Pardubice, s. 24.

soudních znalců a tlumočnicků, kteří zajišťují cizojazyčné překlady. Věznice se často snaží zajistit překlad korespondence ve svých řadách, ale mnohdy se bez překladu odborníků neobejde (např. u odsouzených Vietnamců).

Při kontrole korespondence je třeba s ohledem na finanční, technickou a organizační náročnost překladů zaměřit se na určitý druh korespondence – především na korespondenci mezi osobami umístěnými ve věznicích a dále u osob, u nichž je podezření, že by mohlo dojít ke vzniku mimořádné události, přípravě nebo páčání trestné činnosti nebo maření účelu výkonu trestu.

Problematická situace nastává u jednání před soudem (nejčastěji ohledně podmíněného propuštění a přeřazení do věznice s mírnějším režimem), kdy je u mnoha cizinců zapotřebí zajistit tlumočnicka.

Mezi další zvláštnosti patří i postup při povolování návštěv. V případě žádosti odsouzeného o návštěvu s osobou s cizí státní příslušností je nutno tuto osobu konzultovat s cizineckou policií (ověřit, zda návštěvník není v České republice nelegálně). Celkové zacházení a oblast programů zacházení je zaměřena na zvládnutí základů českého jazyka, rozvoj komunikačních schopností, právního vědomí a schopnost adaptace.

Ve věznicích, kde se nacházejí odsouzení cizinci, je ředitelem pověřen pro zacházení s nimi tzv. koordinátor (dříve označován jako mediátor). Jedná se o zaměstnance, který je v přímém styku s touto skupinou odsouzených, ovládá alespoň jeden světový jazyk, má zájem o další sebevzdělávání (především v problematice jednotlivých národností, poskytování azylu, získávání státního občanství atd.) a tato oblast je mu pracovními blízká.

Koordinátor má základní přehled o stavu a pohybu cizinců a vede průběžně statistiku, kde je uveden počet cizinců, jejich státní občanství a umístění ve věznici. Vyhodnocuje ve spolupráci s dalšími zaměstnanci rizikové faktory, hlavně spouštěcí mechanismy, které by mohly vést k sebepoškození či hromadnému vystoupení odsouzených. Pokud počet cizinců v konkrétní věznici přesáhne počet padesáti osob, je ředitelem věznice zřízen tým zaměstnanců (dvě až tři osoby včetně koordinátora). Ve

věznicích, kde se zároveň vykonává vazba a trest odnětí svobody, mohou být koordinátoři dva (za předpokladu, že jsou cizinci ve výkonu vazby i trestu).⁴⁶

3.3 Programy zacházení

Program zacházení představuje základní formu, jejímž účelem je cílevědomé a komplexní působení na odsouzeného nacházejícího se ve výkonu trestu odnětí svobody. Účelem programu zacházení je zejména vedení odsouzených k přijetí odpovědnosti za trestný čin, který spáchali, a k naplňování účelu trestu.

Program zacházení je zpracováván na základě komplexní zprávy o odsouzeném, přičemž respektuje délku trestu, charakteristiku osobnosti odsouzeného a příčiny jeho trestné činnosti. Obsahuje cíl působení na odsouzeného, který je konkrétním způsobem formulován, metody zacházení s odsouzeným, způsob a četnost, jakým je odsouzený hodnocen. Program zacházení taktéž obsahuje určení, jakým způsobem bude odsouzený zaměstnán, jeho účast v pracovní terapii, způsob vzdělávání či jiné náhradní činnosti, jejichž cílem je vytvořit předpoklady pro samostatný způsob vedení života po ukončení výkonu trestu odnětí svobody.

Podle § 36 odst. 1 novely Řádu o výkonu trestu odnětí svobody, která redefinovala základní principy pro tvorbu programů zacházení s odsouzenými, zvolí věznice na základě komplexní zprávy program zacházení, který považuje pro odsouzeného za vhodný. Sledována je přitom minimalizace identifikovaných rizik, která měla či mají souvislost s trestnou činností, případně která mohou mít vliv na páchání trestné činnosti v budoucnu.

Typy programů zacházení respektují míru rizik a dělí se do těchto skupin:

- program minimálního zacházení;
- program standardního zacházení;
- program speciálního zacházení;
- program vstupního zacházení.⁴⁷

⁴⁶ RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z penologie II*. 1.vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS. 2014. s. 51-52

⁴⁷ §36 a Novely Řádu o výkonu trestu odnětí svobody.

Nezvolí-li si odsouzený některou z alternativ, která je mu nabídnuta, je mu stanoven minimální program zacházení. Základ je tvořen pracovními aktivitami, které odpovídají zdravotnímu stavu odsouzeného. V pravidelných termínech je hodnoceno, nakolik je program zacházení ze strany odsouzeného naplňován. Program zacházení je v rámci hodnocení aktualizován tak, aby odpovídal vývoji osobnosti odsouzeného a změnám, ke kterým došlo v jeho chování a jednání. Vychovatelé s odsouzenými hodnotí úspěšnost plnění programu zacházení:

- *oblast pracovních aktivit*, která je zaměřena především na vykonávání činností, které jsou nezbytné k zajištění chodu věznice;
- *oblast vzdělávací* probíhá zejména v rámci školského vzdělávacího střediska; odsouzený zde má možnost doplnit si základního vzdělání, či se vyučit ve vybraném oboru, dále účastnit se speciálních aktivit, které jsou prováděny na ubytovnách odsouzených;
- *speciálně výchovné aktivity*, které zahrnují zejména právní a sociální minimum, etiketu, výcvik sociálních dovedností apod.;
- *zájmové aktivity*;
- *oblast utváření vnějších vztahů*, jejímž cílem je udržení sociálního zázemí, kontakt s rodinou a pomoc v souvislosti s ukončením výkonu trestu.⁴⁸

3.4 Vnitřní diference

Vnitřní diference výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody je upravena v § 56 trestního zákoníku. Výkon trestu odnětí svobody je realizován v jednom ze čtyř základních typů věznic či v zvláštních odděleních vazebních věznic, a to:

- věznice / oddělení s dohledem, která představuje nejmírnější režim, ve kterém je realizováno střežení a ve kterém je zajišťována bezpečnost;
- věznice / oddělení s dozorem;
- věznice / oddělení s ostrahou;
- věznice / oddělení se zvýšenou ostrahou, která představuje nejpřísnější režim, ve kterém je zajišťována bezpečnost a střežení – jedná se o nejpřísnější způsob, jak je vykonáván výkon trestu odnětí svobody.⁴⁹

⁴⁸ Vězeňská služba České republiky. Program zacházení. *Vscr.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/vykon-vezenstvi-366/vykon-trestu/program-zachazeni-4970>

Ve všech typech věznic odsouzený disponuje stejnými právy, se zohledněním podmínek a rozsahu výkonu trestu odnětí svobody. Vzhledem k potenciálním modifikacím výkonu trestu je možné zřídit v rámci jedné věznice oddělení různých typů, nedejde-li tím k ohrožení výkonu trestu odnětí svobody.

Výkon trestních opatření v oblasti odnětí svobody mladistvých odsouzených je upraven § 76 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzení mladší 19 let vykonávají trest odnětí svobody odděleně od ostatních odsouzených – buď ve věznici či ve zvláštních odděleních pro mladistvé, přičemž vnitřní diferenciaci je uplatňována podle § 31 odstavce 4 ZSM a podle § 5 odstavce 3 zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Podle § 8 odstavce 2 zákona o výkonu trestu odnětí svobody jsou proto zřizovány zvláštní věznice určené mladistvým.

V průběhu výkonu trestu odnětí svobody může dojít ke změnám v zařazení odsouzeného do různých typů či oddělení věznic. Změny jsou odvislé od toho, jakým způsobem plní výkon trestu svůj účel, což je určováno podle chování odsouzeného, podle způsobu, jakým plní své povinnosti, a podle postupu v realizaci programu zacházení.⁵⁰

⁴⁹ Zákon č. 40 ze dne 9. února 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 11, § 56.

⁵⁰ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011*. Olomouc: ANAG, 2011, s. 188.

4 PROPUŠTĚNÍ Z VÝKONU TRESTU

4.1 Přerušení výkonu trestu odnětí svobody

Přerušení výkonu trestu odnětí svobody představuje jednu z odměn, která může být poskytnuta, projevuje-li odsouzený prostřednictvím svého chování a jednání odpovědný přístup k plnění povinností, jež mu byly stanoveny, a spolupracuje-li při naplňování účelu výkonu trestu.⁵¹

Podle odstavce 1 § 56 zákona o výkonu trestu odnětí svobody, plní-li odsouzený úspěšně program zacházení a je-li dosahován účel výkonu trestu, může ředitel věznice odsouzenému formou odměny přerušit výkon trestu až na dobu 20 dnů za kalendářní rok. Doba přerušení výkonu trestu je přitom započítávána do výkonu trestu odnětí svobody.

Nastanou-li u odsouzeného naléhavé rodinné důvody, ředitel věznice může odsouzenému přerušit výkon trestu až na 10 dnů za kalendářní rok.⁵² Posledním druhem přerušení trestu je přerušení trestu z důvodu potřeby poskytnutí neodkladné zdravotní péče, kterou není možno zajistit ve věznici či ve specializovaném zdravotnickém zařízení. V tomto případě může být výkon trestu odnětí svobody na dobu nezbytně nutnou přerušen. Nebyla-li újma na zdraví odsouzeným způsobena úmyslně, do doby výkonu trestu je započítávána doba, po kterou byl trest přerušen, maximálně však 30 dnů za kalendářní rok.⁵³

4.2 Podmíněné propuštění

Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody upravuje § 88 trestního zákoníku. Podle odstavce 1 § 88 trestního zákoníku může být odsouzený soudem podmíněně propuštěn na svobodu po nabytí právní moci rozsudku, vykonal-li polovinu trestu a prokázal-li odsouzený zejména svým chováním ve výkonu trestu a plněním svých povinností, že se polepšil a že od odsouzeného lze očekávat, že povede

⁵¹ Zákon č. 169 ze dne 3. srpna 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 58, § 45, odst. 1.

⁵² Zákon č. 169 ze dne 3. srpna 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 58, § 45, odst. 2.

⁵³ Zákon č. 169 ze dne 3. srpna 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 58, odst. 3.

v budoucnu řádný život, či v případě, že záruku za dovršení nápravy odsouzeného přijme soud.

Podle odstavce 2 § 88 trestního zákoníku, jedná-li se o odsouzeného, který prostřednictvím svého vzorného chování a plněním svých povinností prokázal, že další výkon trestu již není potřebný, může být odsouzený podmíněně soudem propuštěn na svobodu i před vykonáním poloviny uloženého trestu odnětí svobody.

Při rozhodování přitom soud přihlíží, zda odsouzený nastoupil do výkonu trestu včas a zda v plném rozsahu nahradil či odčinil škodu či újmu, kterou trestným činem způsobil, či zda vydal bezdůvodné obohacení, které trestným činem získal.

Odstavec 4 § 88 vyjmenovává specifické druhy trestných činů, u kterých mohou být odsouzení propuštěni až poté, co vykonali dvě třetiny uloženého trestu odnětí svobody a současně za splnění podmínky, že nehrozí, že spáchaný zvláště závažný zločin bude opakován.⁵⁴

⁵⁴ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem k 1. 8. 2011*. Olomouc: ANAG, 2011, s. 303.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VNÍMÁNÍ TRESTU ODSOUZENÝM

5.1 Metodologie

Výzkumné šetření bude realizováno formou kvalitativního výzkumu, jehož cílem je pátrat po příčinách, proč se nějaká událost stala, či se děje. Účelem je zjištění motivů, mínění a postojů, které vedou k určitému chování. Je realizován prostřednictvím hloubkových či skupinových rozhovorů a projektivní techniky. Obvykle pracuje s menším vzorkem.

Kvalitativní výzkum představuje doplněk k výzkumu kvantitativnímu, kterému však není podřízen. Výzkum sociálních jevů se tedy skládá ze dvou částí, které se vzájemně doplňují; skládá se z obsahu a jeho kvantifikovatelných charakteristik. Účelem kvalitativního výzkumu je odhalování neznámých skutečností týkajících se sociálních a sociálně-psychických jevů, a to zejména:

- existence a struktury uvedených jevů;
- vlastností a funkcí uvedených jevů;
- faktorů, které sociální a sociálně-psychické jevy ovlivňují či s nimi jinak souvisejí.

Kvalitativní výzkum je zaměřen na zachycení jevů v jejich dynamice a zejména na podmínění této dynamiky, je proto orientován na pochopení smyslu jednajících sociálních subjektů. Cílem je odhalení reálných souvislostí mezi jevy, které se snaží vyjádřit jako faktické závislosti, je-li to možné v jejich úplnosti. Cílem je adekvátní popis, či tvorba logické konstrukce celku sociálního jevu.

Z hlediska technického je kvalitativní výzkum zaměřen na zdroje poskytující informace o složitých jevech jako o celcích a o vzájemných podmíněních těchto jevů. Za součást kvalitativního výzkumu je považováno pozorování, přičemž jsou-li dobře formulovány pozorované objekty a je-li dostatečný počet pozorovacích situací, výsledky lze zpracovat taktéž statisticky. Za techniku kvalitativního výzkumu lze taktéž považovat analýzu dokumentů (např. obsahovou analýzu). Součástí kvalitativního, ale

i kvantitativního výzkumu dále může být anketa. V kvalitativním výzkumu jsou vždy uplatňovány hloubkové nestandardizované rozhovory.⁵⁵

5.2 Průběh výzkumu

Vzhledem ke specifickým vězeňského prostředí byl výzkum realizován formou baterie 26 otevřených otázek, které byly formulovány výzkumníkem a prostřednictvím pošty byly zaslány odsouzenému. Odsouzený formou dopisu na otázky výzkumníka odpověděl.

Dotazník byl odsouzenému zaslán v průběhu měsíce ledna 2017, respondent odpověděl na otázky obratem.

Cílem dotazníkového šetření bylo zejména zjistit, **jak změnil výkon trestu názor odsouzeného na životní hodnoty a do jaké míry se odsouzený s trestem ztotožnil.**

5.3 Obsah výzkumu

Výzkumník se ptal zejména na okolnosti týkající se života respondenta před odsouzením, trestného činu, který odsouzený spáchal, nástupu do výkonu trestu odnětí svobody, postojů osob blízkých k respondentovi a k trestnému činu, který spáchal, komunikace respondenta ve výkonu trestu odnětí svobody, názoru respondenta, jak výkon trestu změnil jeho život, na život odsouzeného po výkonu trestu odnětí svobody atd.

Život respondenta před odsouzením

- Jaký byl Váš život před odsouzením? Měl jste práci? Kde jste pracoval? Jak dlouho?
- Byl jste někdy v minulosti trestán. Pokud ano, za jaký trestný čin? Jakého trestného činu jste se dopustil? Jak dlouhý je Váš trest?

⁵⁵ NOVÝ, Ivan a Alois SURYNEK. *Sociologie pro ekonomy a manažery*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006, s. 256.

Nástup do výkonu trestu

- Kolik měsíců již máte za sebou?
- Jak probíhal Váš nástup do výkonu trestu? Nastoupil jste dobrovolně?
- Do jaké věznice jste nastupoval?

Výkon trestu

- V jaké věznici se momentálně nacházíte?
- Co je pro Vás nejtěžší ve výkonu trestu?
- Bylo pro Vás těžké zapadnout do „kolektivu“ ve věznici?
- Jak se má člověk, který se dostane do věznice, chovat? Je něco, co byste doporučil?
- Můžete mi zhruba přiblížit, jak vypadá den ve věznici?
- Je něco, co byste jednoznačně změnil v českých věznicích z pohledu trestaného člověka?

Postoj osob blízkých k odsouzenému a k trestnému činu, který spáchal, a komunikace s blízkými

- Máte rodiče? Přítelkyni? Děti?
- Jak těžký byl nástup pro Vás a Vaši rodinu?
- Jak se Vaše osoby blízké dívají na to, co jste spáchal? Jak se k tomu stavějí?
- Jak probíhá komunikace a kontakt s Vašimi blízkými?
- Jak často komunikujete se svými blízkými?

Chování odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody

- Máte pochvaly či první diferenční skupinu? Pokud ano, jaké výhody z pochval a diferenční skupiny máte?
- Máte ve věznici nějaké aktivity? Pokud ano. Jaké?
- Jste pracovníčně zařazen? Jestli ne, tak z jakého důvodu.

Ztotožnění se s trestem

- Jaký by podle Vás měl být trest za Váš trestný čin?

Vliv výkonu trestu odnětí svobody na odsouzeného

- Co zásadního jste si uvědomil za tu dobu, co jste ve výkonu trestu? Změnil Vás trest jako takový?
- Domníváte se, že Vás výkon trestu nějakým způsobem napravil?

Život respondenta po výkonu trestu

- Jak si představujete svůj život po výkonu trestu?

Ostatní

- Jaký máte názor na alternativní tresty?
- Napadá Vás způsob, jak motivovat odsouzené k tomu, aby chtěli pracovat?
- Co například dle Vás nefunguje podle zákona v českých věznicích?

5.3.1 Život před nástupem výkonu trestu

Respondent dotazníkového šetření před odsouzením pracoval u Policie ČR. Po úspěšném absolvování střední školy úspěšně absolvoval přijímací řízení k ozbrojeným složkám, kde byl zařazen na Místní oddělení. Zde vykonával hlídkovou činnost na přiděleném úseku. Jednalo se o stejnorodou práci, a proto byl v roce 2010 na vlastní žádost přeřazen na oddělení pohotovostní a motorizované jednotky. Toto oddělení bylo zaměřeno na první reagování na tísňovou linku. Hlídková činnost byla taktéž vykonávána na přiděleném úseku, práce ale byla „různorodá, záživná a plná adrenalinu“. Působnost tohoto oddělení byla na celém území Prahy. Tato práce respondenta naplňovala a uspokojovala. Ačkoliv se domů vracel unavený, měl dobrý pocit, že někomu pomohl či mohl ochránit společnost a její zájmy před kriminálními aspekty.

Večer si respondent obvykle zasportoval či se koukal na televizi, ze které se dozvídal osudy lidí, kteří překročili hranici zákona, a šel spát. Ve volných dnech se respondent věnoval sportu, aktivitám a odpočíval, aby byl plně připravený v práci podávat ty nejlepší výkony. Postupem času se množství volného času respondenta natolik zvyšovalo, že hledal způsob, jak tento čas využít. Jeho nároky na životní standard stoupaly, proto si začal přivydělávat jako smluvní přepravce. Tuto práci

později vykonával jako hlavní zdroj příjmu, a to po propuštění z řad policie, ke kterému došlo v lednu roku 2014.

Respondent vybudoval vlastní firmu zabývající se přepravou osob. Vstával brzy ráno a domů se vracel pozdě, večer zpracovával papírovou agendu. Tato práce byla mnohem náročnější než práce u Policie ČR. V této době se seznámil s dívkou, se kterou se snažil trávit veškerý volný čas.

5.3.2 Důvod odsouzení

Respondent se dopustil trestného činu jako příslušník bezpečnostního sboru, konkrétně Policie ČR. Pro tyto zaměstnance je specifické, že pokud se dopustí jednoho trestného činu, automaticky se dopouští trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby, podle § 329 trestního zákona. Svým hlavním jednáním se respondent dopustil přijetí úplatku podle § 331 trestního zákona. Tohoto jednání se dopustil jako policista ve službě, a to na řidičích motorových vozidel, kteří se dopustili přestupku. Respondent, místo aby vyřešil přestupek úřední cestou, za úplatu ve formě finančních prostředků přestupek přehlédl. Podle rozsudku se ve většině případů jednalo o měření rychlosti. Vzhledem ke skutečnosti, že služební vozidlo respondenta nebylo vybaveno radarem, byl respondent shledán vinným z trestného činu podvodu podle § 209 trestního zákona. I když se řidiči vozidel skutečně dopouštěli překročení maximální povolené rychlosti, bez důkazních prostředků nemohlo být překročení maximální povolené rychlosti dokázáno, a poškození tudíž byli uváděni v omyl a navíc v domnění, že platí pokutu, na kterou jim nebyly vystaveny pokutové bloky.

Respondent se v minulosti žádného trestného činu nedopustil. Jednalo se o jeho první prohřešek, za který byl odsouzen u prvoinstančního soudu na 3 roky s odkladem na zkušební dobu v délce 4 roků a 6 měsíců. Odvolací soud toto rozhodnutí zrušil a ve věci rozhodl o odsouzení nepodmíněným trestem v délce trvání 3 let a 6 měsíců do věznice s ostrahou, tzn. do třetího typu věznice v České republice z celkových čtyř typů.

5.3.3 Okolnosti nástupu výkonu trestu

Respondent hodnotí svůj život před odsouzením jako hodně nejistý. Vykonával veškeré činnosti vždy s myšlenkou na to nejhorší. V tomto období se seznámil se svou přítelkyní, se kterou budoval vztah s myšlenkou, že bude muset odejít. Ačkoliv

k malému odloučení mezi partnery došlo, jejich vztah se opět scelil. Partnerka respondenta podporovala a ujišťovala ho, že vše zvládnou. O to těžší bylo pro respondenta od partnerky odejít do výkonu trestu.

Taktéž firmu respondent budoval s vědomím, že bude muset odejít a nevěděl, co bude dál. Před nástupem trestu pracoval respondent v soukromé sféře, jako podnikatel 1 rok a 9 měsíců (u Policie ČR pak 8 let a 3 měsíc). Respondent uvádí: „*Měl jsem zkrátka skvělou práci, ale vůbec jsem si jí nevážil*“.

5.3.4 Hodnocení míry obtížnosti samotného nástupu výkonu trestu

Respondent označuje nástup do výkonu trestu jako psychicky náročný, kdy se nediví, že někteří nástup do výkonu trestu nezvládnou a vyhýbají se mu. Respondent nástup do výkonu trestu a rozhodnutí učinit první krok označuje za velmi těžké. „*S rodinou a partnerkou jsem se loučil a zažíval úzkost, strach, výčitky a šel do neznáma.*“

Respondent uvádí, že jeho partnerka nesla jeho odchod velmi těžce, myslí si, že i v současnosti snáší těžce, že zůstala venku na vše sama. „*A to je to, co mě trápí od mého nástupu do výkonu trestu po současnost a bude mě to trápit do doby, než půjdu domů zpět ke své partnerce*“ Respondent si je vědom, že partnerku nechal na vše samotnou a společně s ním je potrestána i ona, ačkoliv nic neudělala. „*Do konce života si to budu vyčítat. Venku chcete své nejbližší – rodinu a milujícího člověka – ochránit přede vším, ale pak jste to vy, kdo jim tímto ublíží.*“

Spíše, než nástup samotný, považuje respondent za těžší úplně první okamžik kontaktu s orgány činnými v trestním řízení, kdy byl orgány činnými v trestním řízení zadržen. V jediné vteřině byl vytržen z běžného života a vše, co bral do tohoto okamžiku za samozřejmost, označuje pro něj od tohoto okamžiku jako nedosažitelné. V první chvíli po zadržení orgány činnými v trestním řízení mu byl omezen kontakt s nejbližším okolím, které se ho snažilo marně kontaktovat. Nicméně tuto situaci označil jako vysvobození, kdy cítil úlevu ze stresu a strašnou únavu a vyčerpání, neboť když páchal něco nezákonného, byl si vědom toho, že to může prasknout, ačkoliv doufal, že se tak nestane. Podle respondenta pro jeho rodinu představovalo jeho zadržení „*... velký šok, kterému se dá jen těžko uvěřit; a hlavně ten fakt přijmout*“.

Po zákonné lhůtě orgánů činných v trestním řízení byl respondent umístěn do vazby, kdy se musel naučit se s nastalou situací srovnat a začít normálně přemýšlet. Byl mu umožněn první kontakt s rodinou, ačkoliv byl omezený, představovalo to v tu chvíli důležitý moment. Po propuštění z vazby vše malinko pominulo, ale dobu čekání na hlavní líčení označuje jako velmi nejistou jak pro něj samotného, tak pro jeho rodinu. Ačkoliv si přál, aby vše dobře dopadlo, přežíval i s vědomím trestní sazby, ve které se pohyboval. Po odsouzení k nepodmíněnému trestu měl respondent určitý čas se s daným trestem srovnat a na trest se připravit. Respondent však uvádí „... i kdybyste měla sebevíc času se na to připravit, tak se na to zkrátka připravit nedá. Je to menší psychický šok než zadržení a vazba, tady už víte, že je to neodkladné.“

5.3.5 Pohled rodiny na výkon trestu odnětí svobody odsouzeného

Respondent má v době odpovědi na otázky dotazníku jak matku, tak otce. Rodiče respondenta podporují. Dále má i přes situaci, ve které se nachází, partnerku, kterou označuje jako skvělou a milující. Podle respondenta partnerka poté, co se dozvěděla, že respondent bude muset nastoupit do výkonu trestu, neváhala a respondenta ujistila, že danou situaci zvládnou.

Jako svou největší podporu respondent označuje právě svou přítelkyni, kdy současně konstatuje, že překážkou dochází k utužení a sílení jejich vztahu. Respondent ani jeho partnerka nemají děti, což je podle respondenta dobře, neboť si nedovede představit, že by byl takovou dobu bez kontaktu s dětmi a také si nedovede představit, že by jej děti ve věznici navštěvovaly a zejména, že by děti s partnerkou byly na vše samy.

V odpovědi na otázku, jak se osoby blízké respondentovi dívají na to, co spáchal, a jak se k tomu stavějí, uvádí, že jeho nejbližším člověkem je jeho partnerka, jejíž názory jsou pro respondenta důležité. Označuje ji jako milující, oddanou, připravenou pro něj cokoli udělat, ale současně jako nekompromisní, striktní, neústupnou a čestnou. Kritika partnerky respondenta posouvá vpřed. Podle respondenta se jeho partnerka snaží na to, co respondent provedl, dívat z více úhlů pohledu, přičemž vždy dochází ke stejnému závěru, a to, že danou činnost respondent dělat neměl, ať se děje, co se děje. „... ale k celému problému se staví tak, jak bych od ní nečekal.“ Podle respondenta je postoj jeho partnerky takový, že chybu v životě může udělat každý,

je ale důležité, aby se respondent z dané chyby poučil a už se za hranu zákona nikdy nedostal. V tomto je podle respondenta jeho partnerka nekompromisní a vztah by okamžitě ukončila. Respondent se jí nediví a souhlasí s ní. Partnerka pro něj představuje více než cokoli na světě a nechce ji už zklamat. Respondent cítí u partnerky plnou podporu a ví, že partnerka je ochotna si na něj počkat pouze v důsledku tohoto jeho prvního pochybení, kdyby se to stalo podruhé, už by na něj nečekala. Respondent uvádí, že jej partnerka dokáže motivovat, pomohla mu ujasnit si priority v životě, což představuje jeden z důvodů, proč ji miluje.

Rodiče jednání respondenta také odsoudili a jejich názor je, že takto se člověk chovat nemá, měl by se vždy rozhodovat správně. Rodiče však mají pochopení, že se respondent nechal zlákat penězi, ale tvrdí, že respondent může vidět, že za peníze si obyčejné lidské štěstí nekoupí. Podle svého vyjádření má respondent u rodičů plnou podporu, rodiče věří, že se respondent z této situace poučí, bude lepší a opět se bude správně rozhodovat.

Respondent uvádí, že podle slov jeho partnerky a rodičů každému z nich tato situace něco přinesla a posunula je dále. Všichni (respondent, partnerka, rodiče) si ale moc přejí, aby vše už bylo za nimi a „... *mohli jsme žít ten obyčejný život*“.

5.3.6 Výkon trestu

Odsouzený se v současné době nachází ve věznici ve Stráži pod Ralskem. Do této věznice byl převezen po týdenním pobytu ve vazební věznici v Ostravě. Ačkoliv má respondent trvalé bydliště v Praze, kde jsou dvě velké věznice určené mimo jiné k výkonu trestu odnětí svobody, z důvodu bývalého zaměstnání u Policie ČR musel být z nařízení Generálního ředitelství věznic umístěn k výkonu trestu do specializované věznice disponující uzavřeným oddělením pro výkon trestu příslušníků ozbrojených složek. V České republice existují pouze dva typy věznic s ostrahou, do které mohl být respondent zařazen. Jedná se o věznici ve Stráži pod Ralskem a o vazební věznici v Brně. Podle zákona umístilo Generální ředitelství respondenta do věznice nacházející se co nejbližší jeho současnému trvalému bydlišti, kterým je Praha.

Osoby ve výkonu trestu podobného charakteru jako respondent jsou označovány jako DVOP (další vytipovaná osoba policista). Respondent uvádí, že od počátku

nástupu do výkonu trestu je pod drobnohledem vzhledem k bezpečnostnímu riziku, které hrozí.

V současné době má respondent za sebou 13 měsíců, včetně jednoho měsíce ve vazbě. Respondent uvádí, že je-li člověk ve výkonu trestu, nepočítá pouze měsíce, které má za sebou, neboť jeden rok pro něj představuje velmi velké měřítko. Soustředí se proto na počítání měsíců a dní. V době odpovědi na dotazník měl respondent za sebou 56 týdnů – přesně pak 393 dnů. Podle respondenta počítá člověk ve výkonu trestu zejména, kolik času mu zbývá do konce trestu, případně do podmíněného propuštění, které představuje první záchytný bod. Respondent doufá v podmíněné propuštění po 1/3 trestu, která uplyne za 37 dnů od data odpovědi na otázku dotazníku.

Po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody byl respondent automaticky zařazen do II. diferenční skupiny. Každé tři měsíce v ostraze bylo hodnotící období, kdy bylo vychovatelem hodnoceno, jak se chová a zda plní program aktivit. Respondent měl zatím vždy kladné hodnocení. Po dvou tříměsíčních obdobích byl respondent zařazen do I. diferenční skupiny, z čehož je vidět pozitivní vliv výkonu trestu odnětí svobody na posun respondenta. V současné době má respondent dvě pochvaly za to, že se podílí na chodu a údržbě oddílu a za navštěvování kurzu výpočetní techniky. Ačkoliv je výhod souvisejících s postupem diferenčních skupin a pochval mnoho, většina z nich se respondenta netýká. Respondent může čerpat pouze výhody spočívající ve zvýšení limitu pro jednorázový nákup ve vězeňské kantýně a v možnosti prodloužení sledování televize. Možnost návštěvy mimo areál není pro respondenta realizovatelná vzhledem k jeho zařazení do skupiny DVOP, vzhledem k možnému bezpečnostnímu riziku není respondentovi tato možnost zatím umožněna. Podle respondenta se dá každá pochvala proměnit v možnost opuštění věznice v souvislosti s návštěvou případně i v přerušení trestu.

Respondent není pracovníčně zařazen, což vnímá jako své velké mínus. Uvádí, že je zvyklý pracovat a chce pracovat, problém však spočívá v jeho zařazení do skupiny DVOP a v bezpečnostním riziku. Proto nastoupil alespoň do kurzu výpočetní techniky a bude opět zkoušet zařazení do práce. Důvod nezařazení do práce byl respondentovi dosud vždy zdůvodněn bezpečnostním rizikem souvisejícím s bývalým povoláním policisty.

5.3.7 Komunikace a kontakt s blízkými ve výkonu trestu

Respondent označuje komunikaci se svými blízkými za velmi důležitou – představuje pro něj psychickou podporu. Uvádí, že výkon trestu odnětí svobody lze v rámci možností zvládnout pouze s podporou blízkých zvenku. Neumí si představit, že by se bez komunikace a kontaktu s blízkými mohl odrazit ode dna.

Respondent komunikaci uskutečňuje prostřednictvím pravidelné korespondence, realizovaných telefonátů a návštěv konaných ve věznici. Díky těmto aktivitám je respondent stále v obraze, co se na svobodě děje nového, a je schopen takto žít život se svými blízkými venku.

Respondent označuje jako „... *druhý úhel pohledu*...“, že myšlenkami stále žije venku a že je potom pro něj těžké pobývat ve věznici. „*Strašně moc tady ten čas vnímám a je to o to těžší.*“ Tím, že respondent žije myšlenkami se svojí partnerkou a rodiči stále venku, je pro něj těžší vnímat čas. Respondent se každý den těší na dopis. Pocit označuje: „...*jako když se těšíte na něco, co si moc přejete, a ono se vám to splní.*“ Pokud respondentovi dopis ten den nepříjde, den je pro něj smutný a hned si začíná klást otázky, co se asi mohlo stát, proč mu nepíší a představuje si ty nejhorší černé scénáře. Pravda je však vždy úplně jinde. Například se zpozdila pošta, blízcí mají každodenní starosti, které musí řešit a potom jsou tak unaveni, že jsou rádi, když si mohou odpočinout. Respondent je velmi rád, pokud jeho blízcí napíší alespoň pár řádků. Ačkoliv se pro jeho blízké jedná o stereotypní věci, pro něj jsou tyto informace k nezaplacení.

Respondent si uvědomuje, že pro blízké je obtížnější mu dopis odeslat, neboť musí na poštu, aby mohli dopis podat. Korespondence může být o jeden den zpožděna, neboť ve výkonu trestu odnětí svobody podléhá podle zákona kontrole.

Respondent se snaží psát své partnerce dopisy každý den, aby o něm měla zprávy, ale zejména proto, aby po těžkém náročném dnu měla od respondenta dopis. Aby jí dopis vykouznil úsměv na tváři, kreslí na obálky obrázky a barví je pastelkami, čímž se snaží dopisy oživit a udělat tak partnerce radost.

Další formou komunikace jsou telefonní hovory, které jsou realizovány prostřednictvím telefonního automatu po vložení telefonní karty s kreditem. Respondent se snaží volat své partnerce každý den, přičemž jeho partnerka volá dvakrát týdně rodičům respondenta.

Poslední formou, jakou respondent realizuje kontakt se svými blízkými, jsou návštěvy, jejichž délka je stanovena na 3 hodiny v jednom kalendářním měsíci. Návštěvy jsou povoleny pouze prověřeným osobám ve věznici. Respondent si může návštěvy rozdělit na 2 x 1,5 hodiny, což mu umožňuje častější kontakt se svými blízkými. Za respondentem jezdí pravidelně jeho partnerka a jednou za tři měsíce jeho rodiče. Respondent uvádí, že toto rozvržení jim umožňuje řešit osobní a partnerské věci, přičemž se vždy snaží, aby návštěvy byly co nejkrásnější; z návštěv pak čerpají do dalšího setkání, které je pravidelně po 14 dnech. Věznice není uzpůsobena k návštěvám bez zrakové a sluchové kontroly, proto tyto formy návštěv nejsou ve formě odměn odsouzeným umožňovány.

5.3.8 Náprava prostřednictvím výkonu trestu

Respondent si za dobu, kdy je ve výkonu trestu uvědomil, že: „*Nic na světě nestojí za to být omezen na své svobodě*“. Při práci u Policie ČR čas od času přicházel do styku s osobami bez domova a v zimě si kladl otázku, proč tyto osoby nepáchají opakovaně drobné trestné činy s cílem dostat se do vazby, kde by dostali ubytování, jídlo a pití. Až ve výkonu trestu odnětí svobody si uvědomil, že i osoby bez domova si váží své vlastní svobody.

Z pohledu odsouzeného nespočívá význam výkonu trestu odnětí svobody v tom, aby člověka změnil. „*Vidím to na sobě. Nepotřebuji se měnit. Do svých 28 let jsem žil spořádaný život, ale bohužel jsem udělal jedno špatné rozhodnutí a potom nedokázal říci dost, ale v první řadě jsem měl na samém začátku říci „NE“.*“

Podle odsouzeného jej výkon trestu odnětí svobody donutil sáhnout si na dno a začít si znovu budovat své postavení ve společnosti. Respondent situaci označuje, že ztratil pokoru a soudnost „... *proto přišlo to, co přišlo, abych začal opět od znova a jinak, lépe*“. Podle respondenta jej výkon trestu odnětí svobody přiměl vážit si obyčejných věcí, mít radost z drobností, vážit si lidí kolem sebe, naslouchat těm, kdo ho mají opravdu rádi. Výkon trestu odnětí svobody mu pomohl opět najít pokoru, nad nikoho se nepovyšovat, ale ani se před nikým neponižovat. V současné době vnímá celou událost jako novou životní šanci. „*Uvědomil jsem si, že peníze nejsou vše. Vše, co člověk má, je svoboda, a ta je k nezaplacení.*“

Podle respondenta má člověk ve výkonu trestu odnětí svobody hodně času přemýšlet a je pouze na něm, jak tento čas využije.

Uvádí, že pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody mu otevřel oči a do tohoto prostředí se již nechce nikdy vrátit. *„VTOS mi určitě napravil rozhodovací schopnost a taky mi pomohl ujasnit si priority, a to je má partnerka a rodina, kteří si nezaslouží trpět za mé chyby. Pokud někoho totiž milujete, neublížujete mu.“*

5.3.9 Ztotožnění se s trestem

Respondent uvádí, že se se svým trestem za svůj trestný čin ztotožnil. Dále uvádí, že trest je v rozmezí trestní sazby a je spravedlivý. Lituje, že se již bohužel nikdy nemůže vrátit k práci, kterou měl opravdu rád. *„S touto životní zkušeností bych ji vykonával svědomitěji a každopádně bez prohřešků, ale bohužel už to není možné.“*

5.3.10 Život po výkonu trestu

Výkonem trestu odnětí svobody si respondent uvědomil, že *„... nic na světě nestojí za to být omezen na své svobodě...“* a že to nejcennější, co člověk má, je v životě jeho čas, proto by ho neměl promarnit. *„Čas, který můžete někomu věnovat, myslím tím svůj čas, to je totiž to nejcennější, co tomu druhému darujete.“*

Respondent si svůj život po výkonu trestu odnětí svobody v první řadě představuje tak, že má své partnerce, která při něm stojí celou dobu výkonu trestu odnětí svobody, co vynahrazovat. Uvádí, že ať už mezi ním a jeho partnerkou nastane jakýkoliv problém, žádný se nevyrovná tomu, co spolu překonali.

Respondent se chce co nejdříve znovu začlenit do společnosti a být své partnerce a také svým rodičům oporou, vrátit se zpět do práce, kterou vykonával před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody a rozšiřovat poskytované služby přepravy osob. Dále chce pracovat na uskutečnění snu své partnerky, která své sny odsunula na pozdější dobu a v neposlední řadě pracovat na plnění společných snů.

Rád by svou partnerku následoval a dokončil si své vzdělání na vysoké škole a v neposlední řadě by se svou partnerkou chtěl založit vytouženou rodinu, usadit se, vychovávat společně děti, které by, poučen ze svých chyb, vedl ke spořádanému životu. Partnerce, kterou nade vše miluje, chce věnovat to nejcennější, co má, a to svůj čas.

6 SHRnutí

Respondentem, otevřeného dotazníkového šetření sestávajícího z 26 otázek, byl muž, který v předchozím povolání pracoval 8 let a 3 měsíce u Policie ČR. Po propuštění z řad Policie ČR v lednu roku 2014 vybudoval firmu zabývající se přepravou osob. Tuto práci vykonával po dobu 1 roku a 9 měsíců před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody.

Respondent, nacházející se v současné době ve věznici Stráž pod Ralskem, byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání 3 let a 6 měsíců do věznice s ostrahou. Důvodem odsouzení bylo, že se svým jednáním dopustil přijetí úplatku podle § 331 trestního zákona. Tohoto jednání se dopustil jako policista ve službě, a to na řidičích motorových vozidel, kteří se dopustili přestupku. Místo vyřešení přestupku úřední cestou respondent za úplatu finančními prostředky tento přestupek přehlédl. Podle rozsudku se ve většině případů jednalo o měření rychlosti. Vzhledem k tomu, že služební vozidlo nebylo vybaveno radarem, byl respondent shledán vinným z trestného činu podvodu podle § 209 trestního zákona. Ačkoliv se podle respondenta řidiči skutečně dopouštěli překročení maximální povolené rychlosti, bez důkazních prostředků respondent tyto přestupky nemohl doložit a údajně tedy poškozené uváděl v omyl. Poškození byli v domnění, že platí pokutu, na kterou jim nebyly vystaveny pokutové bloky.

Jednalo se o první trestný čin respondenta, který se v minulosti žádného trestného činu nedopustil. U prvoinstančního soudu byl odsouzen na 3 roky s odkladem na zkušební dobu v délce 4 let a 6 měsíců. Odvolací soud toto rozhodnutí zrušil a rozhodl o odsouzení nepodmíněným trestem v délce trvání 3 let a 6 měsíců do věznice s ostrahou.

V době realizace výzkumného šetření měl respondent za sebou 13 měsíců z celkových 42 měsíců trestu, přičemž do výkonu trestu je mu započítán i 1 měsíc vazby. Respondent nastoupil do výkonu trestu dobrovolně.

Respondent si v současné době odpykává svůj trest v I. diferenční skupině, přičemž při nástupu do výkonu trestu byl zařazen do II. diferenční skupiny. Jeho hodnocení bylo dosud vždy kladné. Navštěvuje kurz práce s počítačem, ačkoliv má zájem pracovat, nebylo mu toto dosud umožněno. Výkon trestu odnětí svobody má na respondenta

pozitivní vliv, což je zřejmé i z jeho přeřazení do I. diferenční skupiny a taktéž ze dvou pochval za podílení se na chodu a údržbě oddílu a za navštěvování kurzu výpočetní techniky.

Podle respondenta mu výkon trestu odnětí svobody napravil rozhodovací schopnost, pomohl mu ujasnit si priority, za které považuje svou partnerku a svou rodinu.

Svůj život po výkonu trestu si představuje tak, že se bude věnovat své partnerce, která stojí po celou dobu výkonu trestu odnětí svobody při něm. Respondent se chce co nejdříve znovu začlenit do společnosti, být oporou své partnerce a také svým rodičům, vrátit se zpět do práce, kterou vykonával před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody. Zpětně oceňuje práci u Policie ČR, kterou označuje za skvělou a které si vůbec nevážil.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na výkon trestu odnětí svobody jako prostředku trestního práva. Hlavním cílem trestu odnětí svobody je výchovně působit na pachatele trestného činu, žádoucím způsobem změnit struktury v jeho chování a zdárně jej integrovat do intaktní společnosti.

Výchovný proces je realizován ve věznicích jak prostřednictvím obecných výchovných metod, tak metodami zacházení a v neposlední řadě prostřednictvím speciálních metod zaměřených na individuální i skupinovou formu, kterou je s odsouzenými pracováno.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak je vnímán výkon trestu ze strany osoby odsouzené k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Dílčími cíli je zjistit jeho postoj k trestnému činu, za který byl odsouzen, co odsouzenému výkon trestu odnětí svobody přinesl a jak si představuje svůj život po skončení výkonu trestu odnětí svobody.

Předmětem výzkumného šetření kvalitativního charakteru, které bylo realizováno z důvodu specifik vězeňského prostředí formou dotazníku s otevřenými otázkami, byl muž nacházející se ve věznicí ve Stráži pod Ralskem, jehož jedno z předchozích povolání bylo u Policie ČR. Tato osoba byla odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání 3 let a 6 měsíců, kdy trestným činem bylo přijetí úplatku podle § 331 trestního zákona.

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že tato osoba je ztotožněna s trestem, který jí byl za trestný čin uložen. Svůj trest chápe jako nezbytný krok ke spořádanému životu. Výkon trestu odnětí svobody mu napravil rozhodovací schopnost, pomohl mu ujasnit si priority, za které považuje svou partnerku a svou rodinu. Chce se co nejdříve znovu začlenit do společnosti, být oporou své partnerce a také svým rodičům, vrátit se zpět do práce, kterou vykonával před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody. Svou práci u Policie ČR respondent zpětně velmi oceňuje, uvědomuje si však, že si této práce nevážil. Dotazníkové šetření realizované s respondentem podalo hluboký vhled do způsobu přijetí trestu a vypovídá o hodnotové orientaci osoby odsouzené k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Cíl práce lze proto považovat za splněný.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

NOVÝ, Ivan a Alois SURYNEK. *Sociologie pro ekonomy a manažery*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. Manažer. ISBN 80-247-1705-0.

RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ Stanislava. Kapitoly z penologie II. In: PAVLOVSKÝ, Pavel a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4. akt. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, s. 118. ISBN 978-80-7435-378-9

RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z Penologie II*. 1.vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2014, s. 40. ISBN 978-80-7435-378-9

RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ Stanislava. Kapitoly z penologie II. In: MALÁ, Eva a PAVLOVSKÝ, Pavel. *Psychiatrie učebnice pro zdravotní sestry a další pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál., 2002, s. 23-24. ISBN 978-80-7435-378-9

RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z penologie II*. 1.vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS. 2014. s. 46-50. ISBN 978-80-7435-378-9

RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ Stanislava. Kapitoly z penologie II. In: KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody na doživotí.*, 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita – Právnická fakulta., 1995, s. 70-71. ISBN 978-80-7435-378-9

RAZSKOVÁ, Tereza a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Kapitoly z penologie II*. 1.vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS. 2014. s. 51-52. ISBN 978-80-7435-378-9

SKOŘEPOVÁ, L. *Specifika programů zacházení u odsouzených ve specializovaných odděleních*. Pardubice, 2009. Bakalářská práce. Filozofická fakulta Univerzity Pardubice.

VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem k l. 8. 2011*. Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-677-8.

VRBICKÝ, F. *Alternativní tresty jako možnost řešení kriminality žen*. Praha: Karlova Univerzita. Fakulta sociálních věd, ISS – KVSP, 2008..

Vyhláška č. 345 ze dne 30. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 110.

Zákon č. 40 ze dne 9. února 2009 trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 11.

Zákon č. 140 ze dne 9. prosince 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 66.

Zákon č. 169 ze dne 3. srpna 1999 o výkonu trestu odnětí svobody a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 58.

Zákon č. 555 ze dne ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 112.

Seznam použitých internetových zdrojů

Creative Commons licence. Právo a terénní sociální práce. *Clovekvpravu.cz* [online]. © 2012 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-aktualizovano-k-112012-452/trestni-pravo-hmotne-455/obecna-cast-zakladni-pojmy-a-pravidla-trestniho-prava-458/nepodmineniy-trest-odneti-svobody-a-jeho-vykon-742>

KÝR, A. Historie vězeňství. *Vscr.cz* [online]. © 2010 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/historie-vezenstvi>

Město Sokolov. Alternativní tresty – alternativa k čemu? *Bezpecne.sokolov.cz* [online]. © 2009 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://bezpecne.sokolov.cz/www/script/main.php/www.trestni-rizeni.com/files/main.php?ac=stranka&id=215&menu=215>

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. Koncepce vězeňství do roku 2025. *Vscr.cz* [online]. 2016 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: https://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Koncepce/Koncepce_vezenstvi.pdf

MOL. Práva odsouzených. *Epravo.cz* [online]. © 2012 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/prava-odsouzenych-12189.html>

RAJDOVÁ, J. Yellow Ribbon Run. Uteč předsudkům! *České vězeňství* [online]. 2016, č. 1 [cit. 2017-01-15]. ISSN 1213-9297. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/Ceske%20vezenstvi/2016/CV_1_2016_web2.pdf

Vězeňská služba České republiky. Program zacházení. *Vscr.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/vykon-vezenstvi-366/vykon-trestu/program-zachazeni-4970>

Vězeňská služba České republiky. Vybrané ukazatele 2010-2014. *Vscr.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/vybrane-ukazatele-ve-vyvoji-10189>

Vězeňská služba České republiky. Výkon trestu odnětí svobody. *Vscr.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/o-nas-1615/vykon-vezenstvi-652/vykon-trestu-odneti-svobody-5746>

Vězeňská služba České republiky. Zákon o vězeňské službě a justiční strážci České republiky. *Vscr.cz* [online]. 2010 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/vazebni-veznice-liberec-79/o-nas-1591/vykon-vezenstvi-1132/zakon-o-vezenske-sluzbe-a-justicni-strazi-1134/zakon-o-vezenske-sluzbe-a-justicni-strazi-ceske-republiky-6245>

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>

SEZNAM ZKRATEK

ČR – Česká republika

VTOS – Výkon trestu odnětí svobody

ZVTOS – Zákon o výkonu trestu odnětí svobody

PMJ – Oddělení pohotovostní a motorizované jednotky

ECDL – European Computer Driving Licence (volně přeloženo evropský řidičák na počítač)

DVOP – Další vytipovaná osoba policista

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Stavby odsouzených dle typů věznic	15
Obrázek 2: Průměrné stavby vězňených osob v letech 2010 až 2014	15
Obrázek 3: Organizační struktura Vězeňské služby České republiky	XVIII

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník	I
----------------------------	---

PŘÍLOHY

Příloha A – Dotazník

1. Jaký byl Váš život před odsouzením? Měl jste práci? Kde jste pracoval a jak dlouho?

Život před odsouzením se nijak nelišil od života všech ostatních lidí nebo alespoň většiny. Tak jako každý člověk s čistým rejstříkem se ani nepozastavujete nad výkonem trestu odnětí svobody. Každý den se prostřednictvím médií dozvídáte o lidech, kteří překročili hranu zákona, a za jejich prohřešky přišel trest. Ať je to trest v podobě podmíněného či nepodmíněného odsouzení, peněžité trest apod., hlavou Vám proběhne myšlenka, co tyto lidi k jejich jednání skutečně vedlo, ale většinou to vědí jen oni sami a veřejně se Vám k tomu nikdy nepřiznají. Tato myšlenka Vám ale zůstává nezodpovězena a pouze si sami řeknete, že toto by se Vám nikdy nemohlo stát, protože vy žijete spořádaný život. Každé ráno vstanete, provedete ranní hygienu, snídání, oblečete se do práce a vyrážíte ze svého domova. Dle svých možností se dopravíte do práce, kam se buď těšíte, anebo jste z ní už od rána znechucení. Já měl svoji práci rád a vždy jsem se do ní těšil. Pracoval jsem u Policie ČR. V roce 2005 jsem po střední škole úspěšně absolvoval přijímací řízení k ozbrojeným složkám a byl jsem zařazen na místní oddělení. Tady jsem vykonával hlídkovou činnost v přiděleném úseku. Na místním oddělení se zpracovávají všechny události, které vyplývají z vašich povinností. Tato práce byla stejnorodá, a proto jsem byl v roce 2010 na vlastní žádost přeřazen na oddělení pohotovostní a motorizované jednotky (PMJ). Oddělení bylo zaměřeno na prvotní reagování na tísňovou linku. Hlídkovou činnost jsme také vykonávali v přiděleném úseku, ale práce byla různorodá, záživná a plná adrenalinu. Působnost hlídek tohoto oddělení byla na celém území Prahy. Tato práce mě naplňovala a uspokojovala. Domů jsem se vracel z práce unavený, ale s dobrým pocitem, že jsem někomu pomohl, anebo mohl ochránit společnost a její zájmy před kriminálními aspekty. Večer se navečeříte, zasportujete, kouknete na televizi, ze které se dozvíte osudy lidí, kteří překročili hranici, a jdete spát. Ve volném dnu jsem se věnoval sportu, aktivitám a odpočíval, abych byl plně připravený podávat v práci ty nejlepší výkony. Časem bylo volného času tolik, že jsem hledal způsob, jak čas využít. Mé nároky na život a standard stoupaly, a proto jsem si začal přivydělávat jako smluvní přepravce.

Tuto práci jsem později vykonával jako hlavní zdroj příjmu a po propuštění z řad policie v lednu roku 2014.

Vybudoval jsem firmu zabývající se osobní přepravou. Každý den jsem brzy vstával, abych byl k dispozici pro své klienty. Domů jsem jezdil pozdě a večer zpracovával papírovou agendu. Dny to byly mnohem náročnější než v řadách policie. V této době jsem se seznámil s dívkou a snažil se s ní trávit svůj volný čas. Byla krásná, milá, přitažlivá a čím častěji jsem s ní byl, tím těžší bylo jí říct to, že jsem se dopustil trestného činu a čekám na hlavní líčení před soudem. Osud tomu chtěl ale jinak a ona se o tom dozvěděla, ale bohužel ne ode mne. Říci někomu, že jsem trestně stíhaný, je opravdu těžké a zvlášť, pokud vám na té osobě záleží. Přes tento problém jsme se společně přenesli, stálo nás to bohužel odloučení jeden od druhého, ale nakonec jsme k sobě cestu našli. Během této doby bylo hlavní líčení, kdy mi tato dívka byla oporou. Prvoinstanční soud dopadl v můj prospěch a byl jsem odsouzen k podmíněnému trestu. Po odvolání státního zástupce ale došlo k odvolacímu soudu a tady jsem byl odsouzen k nepodmíněnému trestu. Život před odsouzením byl hodně nejistý. Vše, co jsem dělal, bylo vždy s myšlenkou na to nejhorší. Budovali jsme vztah s myšlenkou, že budu muset odejít. Má partnerka mě v tom nenechala samotného a ujišťovala mě, že i tuto životní zkoušku zvládneme. Šla se mnou do neznáma a o to horší bylo potom od ní odejít do výkonu trestu. Budoval jsem firmu s vědomím, že budu muset odejít a nevěděl jsem, co bude dál. Život před odsouzením je jedna velká neznámá. U policie jsem pracoval 8 let a 3 měsíce. V soukromé sféře jako podnikatel jsem pracoval 1 rok a 9 měsíců. Následně jsem nastoupil do výkonu trestu. MĚL JSEM ZKRÁTKA SKVĚLOU PRÁCI, ALE VŮBEC JSEM SI JÍ NEVÁŽIL.

2. Byl jste někdy v minulosti trestán? Pokud ano, za jaký trestný čin? Jakého trestného činu jste se dopustil, díky kterému jste ve výkonu trestu popřípadě, jak dlouhý je Váš trest?

Jako příslušník bezpečnostního sboru, konkrétně policie ČR, pokud se dopustíte trestného činu pouze jednoho, tak k tomu se automaticky dopouštíte druhého. Jako úřední osoba, jako která policista na veřejnosti vystupuje, se dopouštíte zneužití své pravomoci. Trestní zákoník tento trestný čin vede pod §329 zneužití pravomoci úřední osoby. Dále pak jsem se svým hlavním jednáním dopustil přijetí úplatku dle §331 trestního zákona. Tohoto jednání jsem se dopustil jako policista ve službě, a to na

řidičích motorových vozidel, kteří se dopustili přestupku. Místo vyřešení přestupku úřední cestou jsem za úplatu finančními prostředky tento přestupek přehlédl.

Dle rozsudku se ve většině případů jednalo o měření rychlosti. Vzhledem k tomu, že ale naše služební vozidlo nebylo vybaveno radarem, byl jsem shledán vinným z trestného činu podvodu dle §209 trestního zákona. I když se vozidla skutečně dopouštěla překročení maximální povolené rychlosti, bez důkazních prostředků jsem tyto přestupky nemohl dokázat a údajně jsem tedy poškozené v mém případě uváděl v omyl a oni si mysleli, že platí pokutu, na kterou jsem nevystavil pokutové bloky.

V minulosti jsem se žádného trestného činu nedopustil. Byl to vůbec můj první prohřešek a životní chyba, za kterou jsem byl odsouzen u prvoinstančního soudu na 3 roky s odkladem na zkušební dobu v délce 4 roků a 6 měsíců. Odvolací soud toto rozhodnutí zrušil a sám ve věci rozhodl a byl jsem odsouzen nepodmíněným trestem v délce trvání 3 let a 6 měsíců do věznice s ostrahou, tedy do třetího typu věznice v ČR z celkových čtyř typů.

3. Kolik měsíců již máte za sebou?

V současné době si odpykávám třináctý měsíc izolovaný od společnosti v jednom kuse. Do výkonu trestu mi je započítán i 1 měsíc vazby, tudíž mám celkem za sebou 14 měsíců z celkových 42 měsíců trestu. Vaše otázka zní: „Kolik měsíců?“, ale pokud je člověk ve výkonu trestu, nevidí v tom jenom měsíce, které má za sebou, vidí v tom ve velkém měřítku 1 rok, ale tím se moc nezabývá. Spíše tady mimo měsíce počítá i týdny, v mém případě 56 týdnů, ale také dny, kterých mám za sebou 393 dnů. V další části otázky uvádíte: „za sebou“, člověk ve výkonu trestu ale také kouká na to, kolik mu zbývá do konce trestu, v mém případě doufám do poloviny trestu, kdy bych mohl žádat o podmíněné propuštění. Ale ten první záchytný bod, ve který doufám, je propuštění na 1/3. Výše uvedené hodnoty jsou pro upřesnění bez vazby 1 měsíc, přesněji 37 dnů.

4. Jak probíhal Váš nástup do výkonu trestu? Nastoupil jste dobrovolně? Do jaké věznice jste nastupoval?

Nástup do výkonu trestu je první krok tou správnou cestou od doby prvního kroku tou nesprávnou cestou. Já svůj trest nastoupil dobrovolně. Někomu se to může zdát jako jednoduchá věc, prostě se nahlásíte na vrátnici a je to. Je to ale mnohem těžší. To, že máte nastoupit do VTOS, víte už měsíc až dva dopředu. Taková je doba soudu, do kdy

musí vypracovat rozhodnutí o Vašem nástupu do VTOS. Od vynesení rozsudku. Řeknu Vám ale, je to doba, která Vám nesmírně rychle uteče. Čekáte na doporučenou poštu od soudu se zeleným pruhem. Jakmile Vám tato obálka dojde do Vaší schránky, už víte, že máte minimálně 10 dnů do nástupu do VTOS. Tato doba je daná pro vyzvednutí si této doporučené zásilky a vy se v těchto dnech snažíte udělat a zařídit si co nejvíce věcí, ale je toho najednou tolik, že nevíte co dříve, ale tento čas chcete hlavně věnovat svým nejbližším. Potom ale už nekompromisně nastává den „D“ a vy si jdete tuto zásilku vyzvednout. Při podpisu zásilky, kterou přebíráte na poště, už na obálce vidíte poznámku od soudu „výzva k nástupu VTOS“. Není už cesty zpět, hledáte co nejrychleji místo, kde můžete být sám a v klidu se seznámit s obsahem zásilky. Ti, co mají v tomto případě štěstí, mají v rozhodnutí uvedeno, kde mají nastoupit do VTOS a i do kterého data mají nastoupit VTOS. Já své místo a svůj klid na seznámení se s obsahem zásilky našel ve svém motorovém vozidle. Po přečtení výzvy k nástupu ale přišel šok, v kolonce pro datum nejpozdějšího nastoupení do výkonu bylo napsáno: „IHNEDE“. Tento termín je ale hodně spekulativní a každý si ho vyloží jinak. Je to ihned po seznámení se s touto výzvou, tudíž se už ani nevracet domů a jet rovnou do nástupní věznice, nebo je to ihned po zařízení si neodkladných věcí? Při druhé z možností bych takto mohl nastupovat celý rok, protože v tu chvíli je pro Vás každá věc neodkladná. Zvolil jsem cestu nejmenšího odporu a k věci se postavil čelem. Následující den jsem si zajistil neodkladné věci, udělal nákup hygieny a čas trávil s partnerkou, která mi balila věci do výkonu trestu. V tu chvíli je Vám opravdu hrozně „do breku“ a přejete si zastavit čas, ale bohužel to nejde.

Další den, v den, kdy jsem nastupoval, jsem vůbec nemohl usnout. Ráno se naposledy na dlouhou dobu probouzím vedle své partnerky, koukám se na ni a té chvíli si najednou začínám vážit. Milování se svou partnerkou je zcela jiné, vnímáte každý dotek, polibek, vzdech. Je to pro mě jiné, intenzivní, prožité a jedinečné. Po sbalení věcí, hygieně se naposledy projdu po našem bytě a s povzdechem zavírám dveře a odjíždím. Moji nejbližší už vědí, že musím nastoupit do výkonu trestu. Po cestě do věznice ještě vtipkují, tulím se se svojí partnerkou v autě a užívám si poslední chvíle svobody. Najednou jste před věznicí. Volám rodině a loučím se s nimi. Humor přechází ve smutek, dochází mi, co se opravdu děje a slzy se mi valí po tváři. Nastává to, čeho jsem se obával, loučení se svojí partnerkou. Pevně ji objímám, tvář tisknu do jejích

vlasů a nasávám poslední vůni jejího parfému. Do ouška jí stále opakuji, jak moc mě to všechno mrzí a jaký jsem blbec, prosím ji o odpuštění. Poslední polibky a posílám ji zpět do auta, aby odjela domů a uchovala si v paměti pouze to, že odjíždí, a já se s ní loučím z parkoviště, veřejného místa a ne ze dveří věznice. Najednou jsem sám a činím první krok do neznáma, ale zároveň důležitý krok pro možnost podmíněného propuštění. Poslední hluboký nádech a výdech svobodného vzduchu a vstupuji do prostor věznice k dozorčí službě, kde pozdravím, sdělím své nacionále, které potvrzují občanským průkazem a se slovy: „Nastupuji k vám do výkonu trestu.“ předávám rozhodnutí soudu, které potvrzuje má slova.

5. Do jaké věznice jste nastupoval?

Dle zákona by každá odsouzená osoba měla nastupovat do věznice co nejbližší svému trvalému bydlišti, případně samotný výkon trestu vykonávat co nejbližší svému bydlišti. Každá odsouzená osoba nastupuje do vazební věznice, kde na základě rozhodnutí Generálního ředitelství věznic může zůstat, nebo je přemístěna do jiné věznice. Já jsem do výkonu trestu nastupoval do vazební věznice v Ostravě. Bylo to pro mě překvapení, proč zrovna sem, vzhledem k tomu, že nemám ještě svoji vlastní rodinu, soud zřejmě postupoval tak, abych nástup výkonu trestu měl co nejbližší rodičům, kteří pocházejí z Moravy. Nastoupit jsem mohl do kterékoliv vazební věznice v ČR, do které to mám nejbližší, ale i přesto, že jsem se nacházel v Praze, rozhodl jsem se nastoupit výkon trestu do věznice, kterou mi určil soud a nezpochybnit tak toto rozhodnutí soudu.

6. V jaké věznici se momentálně nacházíte?

V současné době se nacházím ve výkonu trestu ve věznici ve Stráži pod Ralskem. Do této věznice jsem byl převezen po týdenním pobytu ve vazební věznici v Ostravě. Napadne Vás jistě otázka, proč zrovna do Stráže pod Ralskem, když mám trvalé bydliště v Praze, kde se nachází dvě velké vazební věznice, které také slouží pro výkon trestu. Vzhledem k zaměstnání, které jsem vykonával, a to u Policie ČR, musím být z nařízení Generálního ředitelství věznic umístěn k výkonu trestu do specializované věznice, která má uzavřené oddělení pro výkon trestu příslušníků ozbrojených složek. Od samého počátku nástupu do výkonu trestu jsem pod drobnohledem vzhledem k bezpečnostnímu riziku, které hrozí. Osoby ve výkonu trestu podobného charakteru, jako jsem já, mají označení DVOP (další vytipovaná osoba policista). V ČR se

nacházejí pouze dva typy věznic s ostrahou, do které jsem mohl být zařazen, a to do věznice Stráž pod Ralskem nebo do vazební věznice v Brně. Generální ředitelství postupuje dle zákona a umístilo mě do věznice, která je co nejbližší mému současnému trvalému bydlišti, které je v Praze. Typ věznice pro osoby v dozoru pro ozbrojené složky je v Opavě. Do nejmírnějšího typu věznice s dohledem se většinou ozbrojené složky neumísťují. V nejpřísnějším typu věznice se zvýšenou ostrahou se ozbrojené složky umísťují zřídka, ale vzhledem k zabezpečení a charakteru věznice jsou už tyto osoby izolovány od ostatních odsouzených a není nutné specializované oddělení.

7. Máte rodiče? Přítelkyni? Děti?

V současné době mám jak matku, tak i otce. Jsou to úžasní rodiče, kteří mě podporují, a mám v nich velkou oporu. I přes situaci, ve které se nacházím, mám skvělou a milující partnerku, která neváhala ani vteřinu a když se dozvěděla, že budu muset nastoupit do VTOS, sdělila mi a ujistila mě, že toto vše spolu zvládneme. Je to má největší podpora a touto překážkou se náš vztah jen utužuje a sílí. Děti nemám ani já, ani má partnerka. V současné době je to i dobře, jelikož si ani nedovedu představit být takovou dobu bez kontaktu s nimi, ale nedokáží si ani představit, že by za mnou děti jezdily do věznice na návštěvu. Ale hlavně, že by na vše s partnerkou byly samy.

8. Jak těžký byl nástup pro Vás a Vaši rodinu?

Nástup do výkonu trestu je psychicky náročný a nedivím se, že to někteří nezvládnou a vyhýbají se nástupu do výkonu trestu. Spíše než nástup samotný je těžší ten úplně první okamžik kontaktu s orgány činnými v trestním řízení. Když pácháte něco nezákonného, jste si vědomi toho, že to může prasknout, ale doufáte, že se tak nestane. Čím déle Vám to vše prochází, tím jste ve větším psychickém tlaku, nervozitě a obavě. Neposloucháte ty, co Vám radí mít klidný život, máte svoji hlavu, ale hlavně vám roste chuť.

První šok nastane v době zadržení orgány činnými v trestním řízení. V jediné sekundě jste vytrženi z běžného života a vše, co berete jako samozřejmost, je nyní nedosažitelné. V první chvíli je vám omezen kontakt s nejbližšími a okolím. Okolí se vás snaží kontaktovat, ale marně, vy už neodpovídáte. Nicméně je to vysvobození, cítíte úlevu ze stresu a strašnou únavu a vyčerpání. Nedokážu mluvit za svoji rodinu, za jejich pocity, ale z mého pohledu to je pro ně velký šok, kterému se dá jen těžko uvěřit.

A hlavně ten fakt přijmout. Po zákonné lhůtě orgánů činném v trestním řízení může přijít to, že budete umístěni do vazby. Teď nastává čas se s tím srovnat a začít normálně přemýšlet. Je vám umožněn první kontakt s rodinou, sice omezeně, ale je, a to je v tu chvíli důležité. Vše malinko pomine, pokud jste z vazby propuštěni. Do doby, než dojde k hlavnímu líčení, je to nejistá doba jak pro vás, tak i pro rodinu. Přejete si, aby to vše dobře dopadlo, ale přežíváte i s vědomím trestní sazby, ve které se pohybujete. Po odsouzení k nepodmíněnému trestu jsem měl nějaký čas se s tím srovnat a připravit se na to, ale řeknu vám, i kdybyste měla sebevíc času se na to připravit, tak se na to zkrátka připravit nedá. Je to menší psychický šok než zadržení a vazba, tady už víte, že je to neodkladné. Každopádně nástup do výkonu trestu a rozhodnutí udělat ten první krok je velmi těžké. S rodinou a partnerkou jsem se loučil a zažíval úzkost, strach, výčitky a šel do neznáma.

Rodiče měli jeden druhého, byli na to dva, bylo jim smutno, ale o tu bolest se mohli podělit mezi sebou. Má partnerka nesla můj odchod velmi těžce a myslím, že i v současnosti to snáší těžce, zůstala venku na vše sama. A to je to, co mě trápí od mého nástupu do výkonu trestu po současnost a bude mě to trápit do doby, než půjdu domů zpět ke své partnerce. Nechal jsem ji na vše samotnou a společně se mnou je potrestána i ona, ale má partnerka přece nic neudělala. Do konce života si toto budu vyčítat. Venku chcete své nejbližší – rodinu a milujícího člověka – ochránit přede vším, ale pak jste to vy, kdo jím tímto ublíží. Nástup do výkonu trestu je především těžký pro moji partnerku, rodinu a až teprve potom pro mě. Já jsem tady až na posledním místě. V prvním okamžiku po přijetí do věznice jsem se ocitl na důkladné osobní prohlídce, kdy jsem stál v malé místnosti 4x2m, koukal se ze zvýšeného okna na oblohu a říkal si: „Tak už jsem tady, není cesty zpět.“ Po umístění do nástupní cely jsem si odložil všechny věci, sedl na postel, složil hlavu do dlaní a brečel. Docházelo mi, co se vlastně stalo, kde se nacházím a jaké má mé jednání v minulosti v současnosti důsledky. Nacházel jsem se v pekle, ale bylo důležité tím peklem jít, abych se mohl dostat ven a nezastavoval se. Nástup VTOS byl hodně těžký, ale především pro moji partnerku a rodinu.

9. Jak se Vaše osoby blízké dívají na to, co jste spáchal? Jak se k tomu stavějí?

Mým nejbližším člověkem je má partnerka a její názory jsou pro mě důležité. Je milující, oddaná, udělala by pro mě cokoli, ale je také nekompromisní, striktní, neústupná a čestná. Její kritika mě posouvá vpřed. V mém případě se snaží na to, co jsem provedl, dívat z více úhlů pohledu, ale závěr je vždy stejný, dělat jsem to neměl, ať se děje, co se děje, ale k celému problému se staví tak, jak bych od ní nečekal. Chybu v životě může udělat každý, je ale důležité, abych se z ní poučil a už se za hranu zákona nikdy nedostal. V tomhle je nekompromisní a náš vztah by okamžitě ukončila. Nedivím se jí a souhlasím s ní. Ona je pro mě víc než cokoli na světě a nechci ji už zklamat. Mám u ní plnou podporu a pro jednu si na mě počká, ale podruhé už ne. Ona zkrátka ví, jak mě motivovat a opravdu se jí to daří, nemám ani pomyšlení venku vyplivnout žvýkačku na chodník. Pomohla mi ujasnit si priority v životě a je to jeden z důvodů, za co ji miluju.

Rodiče mé jednání také odsoudili, takto se člověk chovat nemá, měl by se vždy rozhodovat správně, ale mají pochopení, že jsem se nechal zlákat penězi, ale jak říkají, tady můžu vidět, že ani za peníze si obyčejné lidské štěstí nekoupím. Mám u nich také plnou podporu a věří, že se z této situace do budoucna poučím a budu lepší a opět se budu správně rozhodovat. Člověk má vždy v každé situaci na výběr ze dvou možností, buď je to správně, nebo špatně, žádná jiná možnost není. Dle slov mé partnerky a rodičů nám každému tato situace něco přinesla a posunula nás dále. Všichni si ale moc přejeme, aby to už bylo za námi a mohli jsme žít ten obyčejný život.

10. Jak probíhá komunikace a kontakt s Vašimi blízkými?

Ve výkonu trestu je pro odsouzeného velmi důležitá komunikace se svými blízkými. Pro mě je to důležitá psychická podpora. VTOS se dá zvládnout v rámci možností jen s podporou blízkých z venku. Bez ní se od toho dna, kde se nacházím, nedá odrazit. Komunikace a udržování kontaktu s blízkými má dva úhly pohledu. Ten první, jak jsem již zmiňoval je ta psychická podpora, jedná se o pravidelnou korespondenci, realizované telefonáty a konané návštěvy ve věznici. Jsem tak stále v obraze, co se na svobodě děje nového a žiji tak s nimi ten život venku. A to je ten druhý úhel pohledu. Myšlenkami stále žiji venku a je potom těžké pobývat ve věznici. Strašně moc tady ten čas vnímám

a je to o to těžší. Pro mě je to těžší, že ten čas vnímám a myšlenkami žiji se svojí partnerkou a rodiči stále venku. Těším se každý den na dopis, zdali mi v ten den přijde. Ten pocit je, jako když se těšíte na něco, co si moc přejete, a ono se vám to splní. Pokud Vám ale dopis žádný nepřijde, ten den je pro vás smutný, hned si začínáte klást otázky, co se asi mohlo stát, proč vám nepíše a představujete si ty nejhorší černé scénáře. Ale pravda bývá vždy úplně jinde. Zpozdila se pošta, blízcí mají venku každodenní starosti, co musí řešit, a potom jsou tak unavení, že jsou rádi, když si mohou chvíli odpočinout. Ale oni seberou všechnu sílu, co jim za ten den zbyla, a napíše vám alespoň pár řádků, za které jsem tady rád. Pro mé blízké to jsou většinou stereotypní věci, ale pro vás informace k nezaplacení. Blízcí navíc musí jít na poštu a poslat vám dopis, jelikož i když jsme ve 21. století, život ve VTOS se vrací o desítky let zpět a ne všechny pošty mají dlouhou otevírací dobu. Oproti tomu, já tady mám na psaní dopisu celý den a noc, navíc nemusím chodit na poštu, ale dopis opatřený známkou vhodím do určené schránky na korespondenci a ta je každé ráno vybírána osobami tím pověřenými a ty už zajistí odeslání dopisu, tudíž druhý den od vybrání korespondence ze schránky mají dopis moji blízcí. Korespondence se může o jeden den zpozdit, jelikož tady dle zákona podléhá kontrole. Dopisy se své partnerce snažím psát každý den, aby měla o mně zprávy, ale hlavně po těžkém a náročném dnu se těší na dopis ode mě. Aby jí můj dopis vykouzlil úsměv na tváři, který na své partnerce tolik miluji, kreslím na obálky obrázky a barvím je pastelkami, obálku to oživí a udělá radost partnerce, o což mi jde na prvním místě. Další zmíněnou komunikací s blízkými je telefonní. V každé věznici je to různé, tak jako i všechny ostatní věci, kdy se vše řídí dle vnitřního řádu dané věznice. Telefonní hovory jsou realizovány každý den dle harmonogramu věznice. Probíhají na předem ověřená telefonní čísla a na základě mnou podané žádosti o realizaci telefonního hovoru. Telefonní hovor může na jedno telefonní číslo trvat maximálně 10 minut a můžu mít až 5 telefonátů týdně. Telefonní hovory jsou realizované na telefonním automatu na základě vložení telefonní karty s kreditem. Tyto telefonní karty jsou nabity předem na 180 Kč, kdy v současné době se jedna minuta hovoru pohybuje na 15 Kč. Telefonování vyjde na hodně draho, ale kontakt s mojí partnerkou se nedá vyčíslit penězi. My v současné době používáme volání na pevnou linku přes jistou společnost, takže máme jednu minutu hovoru za 6 Kč. Snažím se volat své partnerce každý den a ta dvakrát do týdne i rodičům. Dalším kontaktem s blízkými, co mám, je uskutečnění

návštěvy ve věznici. Tyto návštěvy jsou ustanoveny na 3 hodiny v jednom kalendářním měsíci. Jsou mi povoleny opět jen věznicí prověřené osoby. Návštěvy si mohou rozdělit na 2x 1,5 hodiny v měsíci. Pravidelně za mnou jezdí má partnerka a jednou za tři měsíce i rodiče. S partnerkou tak máme prostor na řešení osobních a partnerských věcí, ale vždy se snažíme mít ty návštěvy co nejkrásnější a čerpáme z nich do dalšího setkání, které míváme pravidelně po 14 dnech. Dle možností věznice jsou formou odměny pro odsouzeného realizovány návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly. Tyto návštěvy bohužel s mou partnerkou, jelikož na to věznice, kde se nacházím, není uzpůsobena, nejsou možné. Když si to vše sečteme a podtrhneme, počítat umíme a zjistíme, že pobyt ve VTOS není pro mé blízké zrovna levná záležitost.

11. Co zásadního jste si uvědomil za tu dobu, co jste ve výkonu trestu? Změnil Vás trest jako takový?

Za dobu, co jsem ve výkonu trestu, jsem si uvědomil, že nic na světě nestojí za to být omezen na své svobodě. Při práci u policie jsem čas od času přicházel do styku s osobami bez domova a v zimě jsem si kladl otázku, proč tyto osoby nepáchají opakovaně drobné trestné činy, dostali by se do vazby, kde by dostali najíst, sprchu a ubytují je. Až ve VTOS jsem si odpověděl. I tyto osoby si váží své osobní svobody. Z mého pohledu není VTOS o tom, aby člověka změnil. Vidím to na sobě. Nepotřebuji se měnit. Do svých 28 let jsme žil spořádaný život, ale bohužel jsem udělal jedno špatné životní rozhodnutí a potom nedokázal říci dost, ale v první řadě jsem měl na samém začátku říci: „NE“. VTOS mě přimělo sáhnout si na dno a začít od znova a budovat si své postavení ve společnosti. Do té doby jsem se někam vypracoval, ale ztratil pokoru a soudnost, proto přišlo to, co přišlo, abych začal opět znovu a jinak, lépe. VTOS mě přiměl si vážit obyčejných věcí, mít radost z drobností, vážit si lidí kolem sebe, naslouchat těm, kdo mě mají opravdu rádi. VTOS mi pomohl opět najít pokoru, nad nikoho se nepovyšovat, ale ani se před nikým neponižovat. V současné době celou tuto událost vnímám jako novou životní šanci. Uvědomil jsem si, že peníze nejsou vše. Vše, co člověk má, je svoboda, a ta je k nezaplacení. Člověk má ve VTOS opravdu hodně času přemýšlet a je jen na něm, jak ten čas využije. To nejcennější, co člověk má, je v životě je jeho čas, proto by ho neměl promarnit. Čas, který můžete někomu věnovat, myslím tím svůj čas, to je totiž to nejcennější, co tomu druhému darujete.

12. Co je pro Vás nejtěžší ve výkonu trestu?

Pro každého ve VTOS je těžké ledacos. Záleží na člověku, jaké má priority. Pro někoho je těžké nemít co kouřit, pro jiného nemít přísun alkoholu a drog. Obecně řečeno je ve VTOS pro člověka těžké nemít to, na čem je závislý a bez čeho nemůže být. Pro mě osobně je to má partnerka a rodina. To je má priorita a odloučení od nich tady nesu těžce, zvláště odloučení od své partnerky. S rodiči jsem se na svobodě vídal tak dvakrát do měsíce a kontakt s nimi telefonicky byl obdobný. Už od svých 15 let jsem z domu a snažil jsem se osamostatnit, ale odloučení od své partnerky, se kterou jsem byl každý den v kontaktu, je opravdu těžké, ale to hlavně pro ni – zůstala na to vše sama. Po našich nevydařených začátcích jsme opět k sobě dokázali najít cestu. Měli bychom spolu zažívat krásné chvíle, užívat si jeden druhého, ale namísto toho spolu zdoláváme zatím nejtěžší překážku v partnerském soužití. Je pro mě těžké jí nemoci pomoci a vědět, že i ona trpí za mé chyby. Pokud Vám na někom opravdu záleží a milujete ho, je těžké být v odloučení. Na vše už jste dva, a to jak na radost, která se tak násobí, tak ale i na problém, který je poloviční. Člověk přestane být sobec a myslí na toho druhého.

13. Bylo pro Vás těžké zapadnout do “kolektivu” ve věznici?

Když jsem se dostal do kontaktu s ostatními osobami ve VTOS na izolovaném oddíle, byl jsem odtažitý a hlavně ostražitý. Ve VTOS není nikdo za odměnu, proto jsem se měl a stále mám na pozoru. Nikdy nevíte, co od koho očekávat. Do tzv. kolektivu se nesnažím zapadnout. Tady si určitě kamaráda hledat nebudu. Spíše se snažím tady s ostatními odsouzenými vycházet a respektovat je. S pár lidmi najdu občas společné téma, na které se chci bavit, s jinými to nenacházím, a proto je ani nevyhledávám ke komunikaci. Snažím se tady řídit tím, pokud si nikdo nevšímá mě, nevšímám si i já jeho. Partnerka a rodina jsou pro mě vším. Mám je neustále před očima a chci být co nejdříve s nimi doma. Pokud člověk zapadne do „kolektivu“ je to cesta, která vás vede od Vašich blízkých. Tady jsem především sám za sebe a své cíle jsem si jasně stanovil, a proto jich chci dosáhnout.

14. Jak se má člověk, který se dostane do věznice chovat? Je něco, co byste doporučil?

Člověk, který se dostane do VTOS a je zde už po několikáté, tak ví a zná, jak to chodí. Pro mě to ale byla nová zkušenost a šel jsem do neznáma. V první řadě před samotným nástupem jsem se na internetu snažil dohledat informace, jak to zde chodí. Internet je plný informací, které jsou ale už zastaralé nebo zkreslené. Co bych za to dal, kdybych měl čerstvé informace od někoho, kdo by mi řekl, na co se mám připravit a jak to chodí. Důležitý krok, který jsem už několikrát zmiňoval, je dobrovolně nastoupit VTOS. Tímto krokem se po celou dobu VTOS budou na vás zaměstnanci VS ČR dívat jinak než na ty, co se vyhýbali VTOS. Po dobu výkonu trestu buďte pokorní a zdvořilí, určitě vám to nebude na škodu. Při VTOS jste omezeni na některých svých právech a musíte se řídit pokyny dozorců. Spolupracujte s osobami, které dohlízejí na váš VTOS. Po nástupu do VTOS vám budou sepsány všechny vaše věci, se kterými nastoupíte. Trvejte na sepsání všech věcí i maličností a seznam si pečlivě zkontrolujte tak, jako ostatně vše, co podepisujete. Pokud něčemu nerozumíte, ptejte se a žádejte vysvětlení. Podepíšete, jak vaše povinnosti a poučení, tak ale i vaše práva. I když jste ve VTOS – stále jste člověk, tak na to nezapomínat. Pečlivě si nastudujte vnitřní řád věznice, ve které se nacházíte. Před nástupem je dobré pořídit si trestní zákoník a knihu právního rádce odsouzeného. Obě se vám budou hodit a jsou zde uvedeny i věci, se kterými se nastupuje do VTOS. Určitě nezapomínejte na hygienu v prostředí, ve kterém se na čistotu moc nedbá a jistě nechcete celý pobyt VTOS prožít ve špíně. Snazší to jistě budou mít nekuřáci. Pokud jím jste, trvejte si na svém. Bude malinko těžší vás umístit, ale zdraví máte jen jedno, chraňte si ho a važte si jej. Určitě doporučuji nastudovat výše uvedené knihy, je v nich uvedeno vše, co budete potřebovat. Má rada a doporučení, jak zvládnout VTOS je slušnost, raději dvakrát pozdravit než ani jednou, vykáni dozorcům, nepouštění se s nimi do hádek ani s jinými odsouzenými, jste ve VTOS sám za sebe a myslíte na blízké venku. Chcete přece za nimi co nejdříve. Dbejte na hygienu a své zdraví. Neúčastnit se jakýkoliv hazardních her. Snadno se zadlužíte a nesplácením vám 100 % narůstá. Vyvarujte se směnného obchodu, který bohužel probíhá. Nevymýšlet si a mluvit s každým narovinu a hlavně nikomu nevěřte a neposlouchejte řeči ostatních odsouzených. Jsou to jen řeči! Pobyt ve VTOS je pro každého jiný. Kdo je poprvé ve vězení doporučuji si o tom co nejvíce zjistit a už od počátku spolupracovat

s organizací nebo probační a mediační službou, ale pouze s těmi, kteří po Vás nepožadují hned peníze. Je to těžké být ve VTOS. Za mřížemi je těžký život, ale dodržujte zásady a pravidla a dá se to zvládnout.

15. Můžete mi zhruba přiblížit, jak vypadá den ve věznici?

Každý den ve věznici je téměř stejný. Liší se pouze den pracujícího a nepracujícího, ale i tak jsou si podobné. Můj den nepracujícího vypadá asi následovně. Den začíná budíčkem v 6:00 hod., ale každá věznice to má dle svého denního plánu jiné. Do 6:15 hod. si ustelu postel, což má také svá pravidla. Lůžko musí být ustlané, deka složená v prostoru nohou, pod dekou mám složené své osobní pyžamo a na dece mám složený ručník. Podhlavník je v prostoru hlavy a na prostěradle je natažena druhá nepovlečená deka, a to po celý den, dokud nejdu spát. Po ustlání provedu hygienu a obleču se do jednotného vězeňského úboru, tzv. sintru, ten tvoří kalhoty, triko a blůza. Spodní prádlo mám své i ponožky. Na oddíle se pohybuji v přezůvkách, kalhotách sintru a ústavním triku. V 6:15 hod. je početní prověrka, kdy všichni odsouzení stojí venku před celami a jsou započítáni do celkového stavu procházejícími dozorci. Po početní prověrce si uklidím celu, setřu prach, zametu a vytřu, aby byla udržována celý den v pořádku pro případnou kontrolu. Na cele jsme dva a v úklidu se střídáme. Do 7:00 hod. je vydaná snídaně a společně s odsouzenými, se kterými si mám co říci, posnídáme u ranních zpráv u TV. V 8:45 hod. je druhá početní prověrka, do té doby zametu a vytřu chodbu společnou pro celý oddíl, podílím se tak na udržování pořádku oddílu, což není špatné. Od druhé početní prověrky do oběda jsou naplánované různé aktivity odsouzeným dle charakteru jejich trestné činnosti a jejich resocializace. Pokud nemám aktivitu, čtu si knihu, časopis, hraji karty (samozřejmě tak pro zábavu). Do oběda je vychovatelem taky rozdělena došlá pošta. Ve 12:00 hod. je oběd. Od oběda do večere je prostor pro osobní volno, návštěvu dalších aktivit a vycházky venku. Vše dle denního harmonogramu. Já se v tomto čase fyzicky zdokonaluji a cvičím ve sportovní místnosti. Pokud je venku hezky chodím si zaběhat. Po večeri se většinou pouštím do psaní dopisu své partnerce nebo rodičům. S nikým jiným pravidelnou korespondenci neudržuji. V současné době chodím uklízet celé schodiště v budově, ve které se nacházím. Tato činnost také není k zahození. V 18:15 hod. je večerní početní prověrka a v 18:45 hod. další. Po početních prověrkách se dívám na zprávy, abych se dozvěděl, co je nového ve světě a když to vyjde, jdu telefonovat se svojí partnerkou, na což se

vždy moc těším a je to pro mě hezké zakončení dne. Od 21:00 do 22:00 hod. je otevřená sprcha a od 22:00 do 6:00 hod. je večerka. Večer po telefonování dopíšu dopis, koukám na TV a před půlnocí chodím spát. Každé ráno a kouknu na fotečky své partnerky a popřeji jí dobré ráno a dobrou noc. V noci si nechávám zdát o své partnerce a ve snu tak mohu toto místo opustit a být s ní. Tělo je sice uvězněné, ale duše je volná. Snažím se mít pozitivní myšlenky na svoji partnerku a i tím ji na dálku podpořit. V současné době navštěvuji kurz výpočetní techniky, od pondělí do středy od 8:00 do 14:00 hod. mám vždy program, a ten čas aspoň utíká malinko jinak. Nesnažím se ho tolik vnímat a den i týden uteče.

16. Máte pochvaly či první diferenční skupinu? Pokud ano, jaké výhody z pochval a diferenční skupiny máte?

Když jsem nastoupil do VTOS, byl jsem automaticky zařazen do II. diferenční skupiny. Každé 3 měsíce v ostraze je hodnotící období, kdy mě vychovatel hodnotí, jak se chovám a zda plním program aktivit. Zatím mám vždy kladné hodnocení. Po dvou těchto obdobích jsem byl zařazen do I. diferenční skupiny a je vidět můj posun a to, že VTOS má na mě pozitivní vliv. V současné době mám dvě pochvaly za podílení se na chodu a údržbě oddílu a ve škole, kde navštěvuji kurz výpočetní techniky. Výhod v tomto postupu diferenčních skupin a pochval je mnoho. Vždy dle vnitřního řádu, bohužel ale mé osoby se to netýká. Mé osoby se týká pouze zvýšení jednorázového nákupu ve vězeňské kantýně – z 600 Kč na 800 Kč a sledování TV z 23:00 prodlouženo na 24:00 hod. Možnost návštěvy mimo areál věznice pro mě není realizovatelná vzhledem k zařazení do skupiny DVOP a možnému bezpečnostnímu riziku mi toto není zatím umožněno. Každá pochvala se ale dá proměnit v možnost opuštění věznice v souvislosti s návštěvou případně i k přerušení trestu.

17. Jste pracovně zařazen? Jestli ne, tak z jakého důvodu.

Pracovně zařazen nejsem, což vnímám jako velké mínus pro mě. Jsem zvyklý pracovat, mám zdravé ruce i nohy a chci pracovat, ale opět jsem narazil na problém mého zařazení DVOP a bezpečnostní riziko. Nastoupil jsem alespoň do kurzu výpočetní techniky, který mně ale už končí a budu zkoušet opět zařazení do práce. Zatím mi byl důvod nezařazení do práce vždy zdůvodněn bezpečnostním rizikem, ale nevím, jestli

proto, aby mě nikdo nenapadl z ostatních odsouzených nebo abych neutekl. Vše se ale točí kolem mé bývalé práce, a to policisty.

18. Je něco, co byste jednoznačně změnil v českých věznicích z pohledu trestaného člověka?

České vězeňství se pohybuje o několik desítek let zpět. Určitě bych všechny neházel do jednoho pytle, dal bych větší šanci prvně potrestaným osobám dokázat, že jejich pobyt ve VTOS je zcela ojedinělý v jejich jinak spořádaném životě. Pokud svým přístupem k VTOS už prokazujete nápravu, motivoval bych je v tom pokračovat. Pokud ale odsouzený je stále na jednom místě, ať se snaží nebo ne, klesá jeho motivace. Více bych věnoval pozornost jejich resocializaci a zpětnému začlenění se do společnosti. U více trestů je to obtížnější, ale ne zcela nemožné. Dále bych je motivoval za odměnu častějším kontaktem s blízkými. V zahraničí (Rakousko, Německo) jsou v tomto daleko vyspělejší.

19. Domníváte se, že Vás výkon trestu nějakým způsobem napravil?

Pobyt ve VTOS mně otevřel oči. Určitě se do tohoto prostředí už nechci nikdy vrátit. Člověk má růst a jít kupředu a ne se vracet zpět a padat na dno. VTOS mi určitě napravilo rozhodovací schopnost a taky mi pomohl ujasnit si priority, a to je má partnerka a rodina, kteří si nezaslouží trpět za mé chyby. Pokud někoho totiž milujete, neublížujte mu.

20. Jaký máte názor na alternativní tresty?

Vzhledem k opětovné přeplněnosti věznic bych byl pro alternativní tresty. Člověk ve VTOS je mnohem nákladnější než kdyby dostal domácí vězení, byl pod kontrolou kurátora, ale mohl dál chodit do práce a vydělávat peníze. Byla by to povinnost domácího vězení, aby odsouzený pracoval v soudem uložené práci, a byl tak pod kontrolou nebo nastoupí VTOS tam a tam, bude pracovat v dole a dělat tu nejtěžší práci. Řada lidí by si to rozmyslela, ale určitě jen pro majetkové trestné činy. Ty násilné musí být určitě od společnosti izolovány.

21. Jaký by pole Vás měl být trest za Váš trestný čin?

Se svým trestem za svůj trestný čin jsem se ztotožnil. Je v rozmezí trestní sazby a je spravedlivý. Bohužel už se nikdy nemohu vrátit k práci, kterou jsem měl opravdu rád.

S touto životní zkušeností bych ji vykonával svědomitěji a každopádně bez prohrěšků, ale bohužel už to není možné.

22. Napadá Vás způsob, jak motivovat odsouzené k tomu, aby chtěli pracovat?

Motivovat odsouzené do práce není problém. Ti, co jsou závislí na kouření a kávě, tak těm dle odvedené práce, mimo plat, dát kouření a kávu, dále více jídla, najedený vězeň je spokojený vězeň, bohužel ale takových je málo. Ten, kdo ale ani na svobodě nepracoval, nebude ani ve vězení. Osobně bych ty, co odmítnou práci, umístil do horších oddělení a nechal jim jen rádio, aby měli denně zprávy, omezil jejich práva, znemožnil jejich podmíněné propuštění, naopak těm, co budou pracovat, tak jim za určitou odpracovanou dobu postupně zkracovat trest, to by byla motivace.

23. Jak často komunikujete se svými blízkými?

Se svojí partnerkou se snažím komunikovat každý den, a to ať prostřednictvím telefonátu či korespondencí, ale ne vždy to telefonování vyjde každý den. Návštěvy máme 2x do měsíce, s rodiči se vidíme 1x za tři měsíce, tak 4x do měsíce si píšeme dopisy a 2x týdně i telefonujeme. Pro mě osobně je důležitější telefonní kontakt s partnerkou. V nejbližší době by měly ve věznicích fungovat nové telefonní automaty a být o dost levnější volání 2kč/min. To se naše komunikace ještě zintenzivní.

24. Máte ve věznici nějaké aktivity? Pokud ano. Jaké?

Ve VTOS jsem byl podroben mimo jiné pohovoru se speciálním pedagogem a společně jsme na základě spáchaného trestného činu mojí osobou sestavili program zacházení pro moji resocializaci. Vzhledem k tomu, že můj profil nebezpečnosti je velmi nízký, v aktivitách mám míčové hry, těch se účastním dle meteorologických podmínek venku v areálu věznice, a to fotbal a nohejbal. Mám také aktivitu čtení, a tak každý měsíc navštěvuji vězeňskou knihovnu a nad rámec knih a tiskovin, co mi jsou blízkými zasílány, čtu i knihy z místní knihovny. Kniha vás vtáhne do děje a i tak čas uteče. Dále jsem navštěvoval kurz angličtiny, ale vzhledem k odchodu vyučující pedagogy do jiného zaměstnání, mi byla tato aktivita zrušena. V současné době se jedenkrát týdně scházím s vězeňským kaplanem ve vězeňské kapli a probíráme různorodá témata a také téma o bibli a náboženství a dále navštěvuji 3x týdně v počtu

21 hodin kurz výpočetní techniky a zdokonalují si své znalosti ECDL. Kurz bude zakončen závěrečnou prací a získáním certifikátu.

25. Co například dle Vás nefunguje podle zákona v českých věznicích?

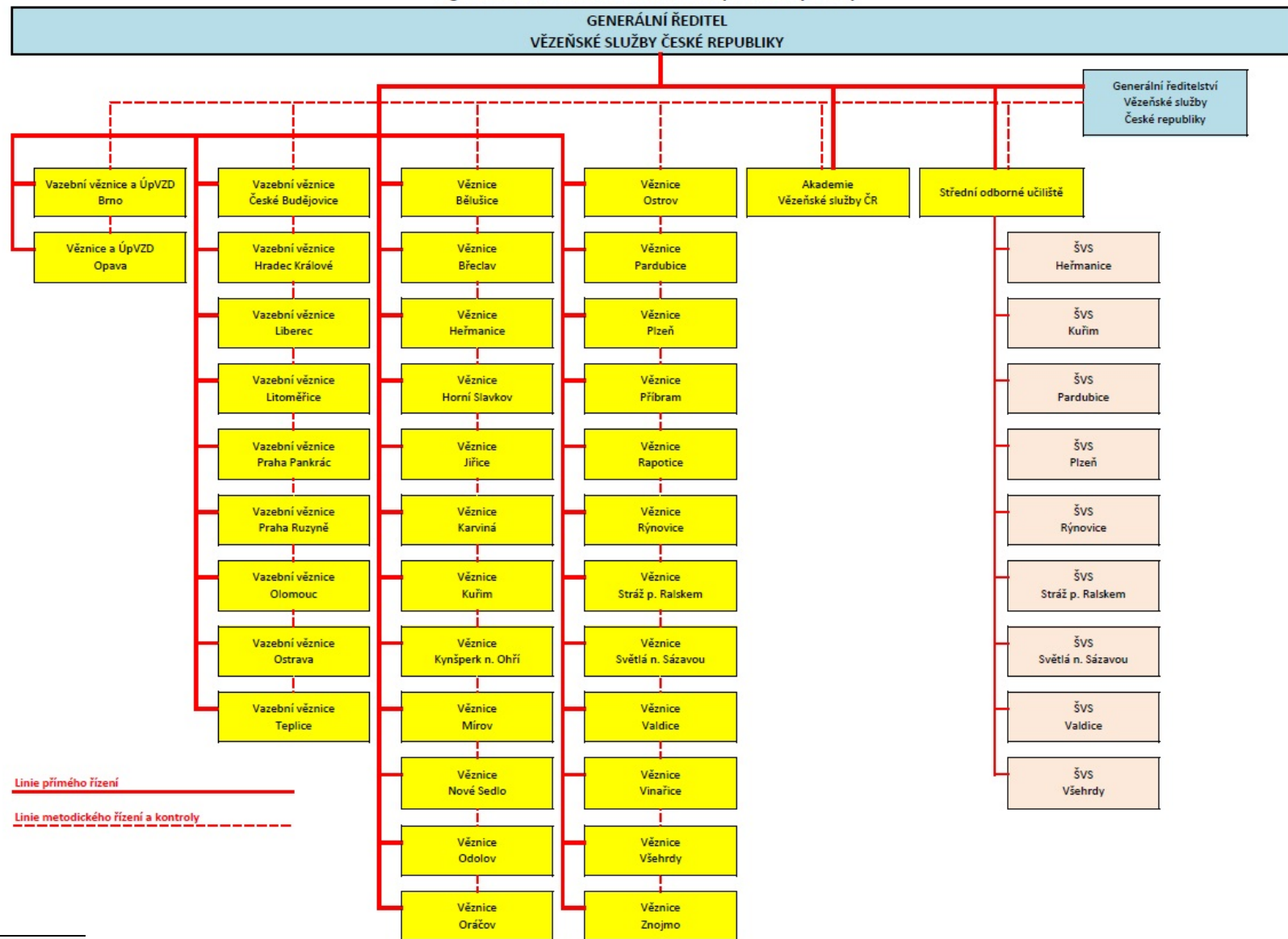
Na tuto otázku je těžké odpovídat, jelikož vás to vždy napadne v době, kdy si to řeknete, že to nefunguje a řešíte daný problém, ale obecně bych to shrnul tak, že ne vždy je vše tak, jak je uvedeno v zákoně a dle kterého by se mělo postupovat, ale ze své situace to je práce s osobami DVOP, jelikož jsou ve VTOS zcela ojedinělé a zákon nijak neupravuje podmínky pro tyto osoby a řada věcí je pro tyto osoby problém, který je zdůvodněn vždy univerzální odpovědí, že tvoříme bezpečnostní riziko.

26. Jak si představujete svůj život po výkonu trestu?

Svůj život po VTOS si v první řadě představuji tak, že mám své partnerce, která stojí po celou dobu VTOS při mně, co vynahrazovat. Ať mezi námi nastane jakýkoliv problém, žádný se nevyrovná tomu, co jsme spolu překonali. Chci se co nejdříve znovu začlenit do společnosti a být své partnerce oporou a také svým rodičům, vrátit se zpět do práce, kterou jsem vykonával před nástupem do VTOS, a pokračovat v rozšiřování poskytovaných služeb přepravy osob, které jsem se věnoval, dále pracovat na uskutečnění snů své partnerky, která je odsunula díky mně na pozdější dobu a plnění společných snů. Jelikož je má partnerka cílevědomá, rád bych ji následoval a dodělal si vzdělání na vysoké škole a v neposlední řadě se svojí partnerkou založil tolik vytouženou rodinu, usadil se a mohl, poučen ze svých chyb, již se svojí ženou vychovávat děti a vést je ke spořádanému životu, ale hlavně si svůj život představuji se svojí partnerkou, kterou nade vše miluji a věnuji jí to nejcennější, co mám, a to svůj čas...

Organizační struktura Vězeňské služby České republiky

Obrázek 3:
Organizační
struktura Vězeňské
služby České
republiky⁵⁶

⁵⁶ Vězeňská služba České republiky. Organizační struktura Vězeňské služby České republiky. *Vscr.cz* [online]. 2015 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/image/Tiskov%C3%A9%20odd%C4%9Blen%C3%AD%20G%C5%98%20VS/org_struktura_vscr_01092015.jpg

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Eliška Dlouhá

Obor: Bezpečnostní studia

Forma studia: Prezenční

Název práce: Osoba blízká ve výkonu trestu odnětí svobody

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 44

Celkový počet stran příloh: 18

Celkový počet stran s přílohami: 76

Počet titulů českých použitých zdrojů: 9

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 10

Vedoucí práce: Mgr. Jirí Víšek